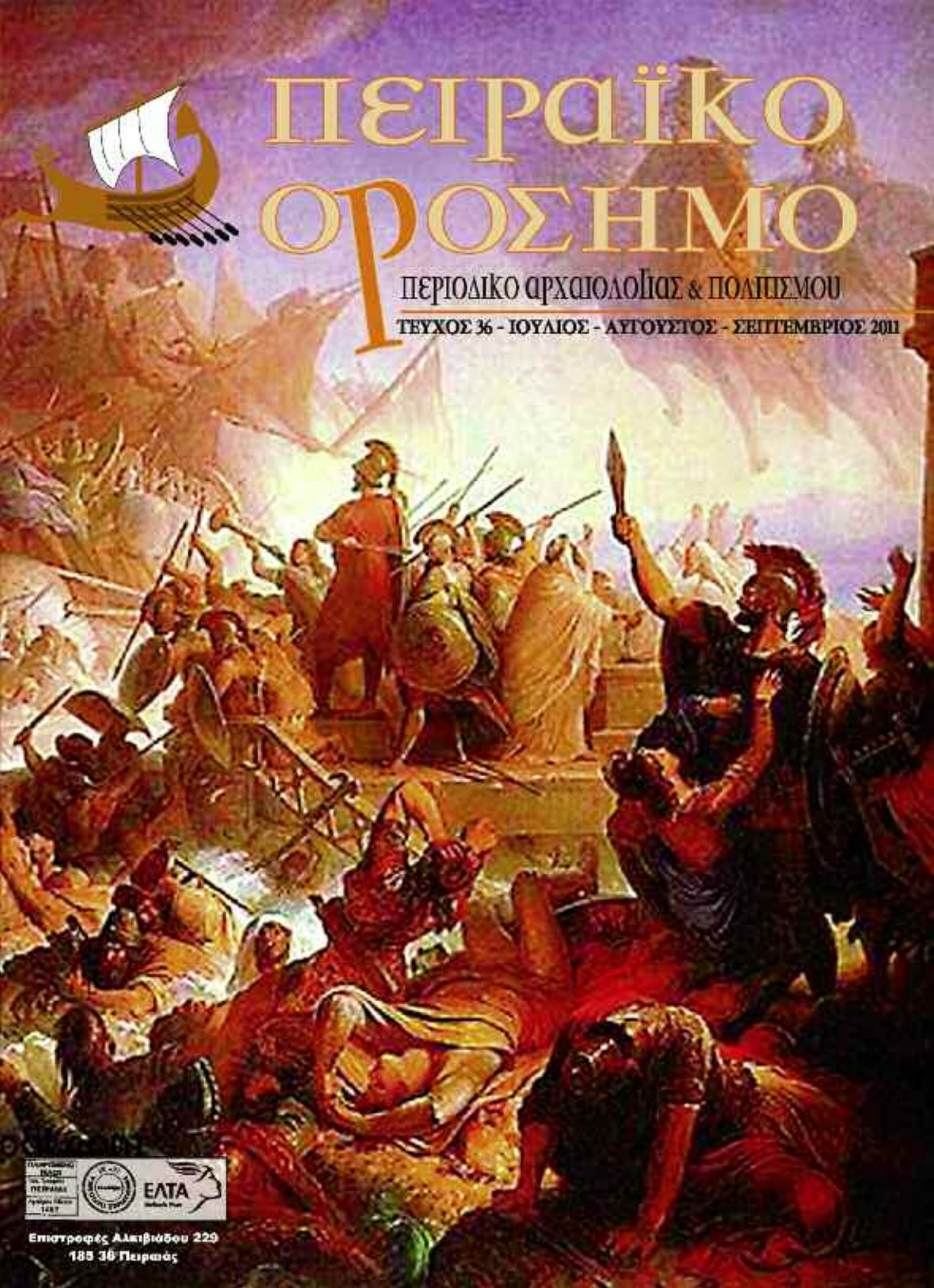

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 36 - ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2011

σελ. 5

σελ. 9

σελ. 20

σελ. 20

- 3** **Η θέση μας**
Η Ναυμαχία της Σαλαμίνας: Μια επέτειος με παγκόσμια σημασία
Της Σύνταξης
- 4** **Γνώμη**
Η απaráδεκτη εικόνα γύρω από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο πρέπει να εκλείψει
Του Προέδρου, Γιάννη Πολυχρονόπουλου
- 5** **Αρχιτεκτονικά**
Το σπίτι Ροδάκη στο Μεσαγρό της Αίγινας και σκέψεις γύρω από το ρόλο της επώνυμης αρχιτεκτονικής
Του Γιώργου Γάρδα, Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.
- 9** **Αρχαιογνωστικά**
Η δουλειά στην Αρχαία Ελλάδα
Του Γιώργου Σταϊνχάουερ, Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων
- 14** **Αρχαιολογικό Πανόραμα από την Ελλάδα και τον Κόσμο**
Επιμέλεια, Κωστή Μανωλάκη
- 16** **Ελευθερες θέσεις**
Πειραϊκά προσκλητήρια στα μεταπολεμικά «πέτρινα χρόνια»
Του Δημήτρη Κρασονικολάκη
- 18** **Πειραϊκά και όληη**
Του Παύλου Μπαλόγλου, Προέδρου Ομίλου Πειραιώς για τη Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας και Γεν. Γραμματέα Φιλολογικής Στέγης Πειραιά
- 20** **Ιστορικά θέματα**
Ο εθαιών των Αθηνών
Του Μιχάλη Βλάχου, Δικηγόρου ε.τ.
- 21** **Βιβλιοπαρουσίαση**
- 22** **Τα μουσεία του μέλλοντός μας** (Αναδημοσίευση από την Καθημερινή 2-10-11)
Της Όλγας Σεηλά
- 23** **Ιστορία των ηέξεων, του Παύλου Μπαλόγλου**
Το μετρό στον Πειραιά
- 24** **Εν τέλει... Σχοηιογραφικά**

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

Τριμηνιαία Έκδοση του Συηλόγου

“ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ”

Αηκιάβιδου 229, 185 36 Πειραιάς • Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς,
Τηλ. 210-4060000

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ:

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Μουσών 66, 185 34 Πειραιάς
Τηλ.: 210-4130939

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΑΡΔΑ
ΠΑΥΛΟΣ ΜΠΑΛΟΓΛΟΥ
ΓΕΡ.-ΝΙΚ. ΜΠΟΥΓΑΣ

Το περιοδικό κυκλοφορεί εκτός εμπορίου.
Διανέμεται δωρεάν.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις
απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συηλόγου.

ΑΤΕΛΙΕ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΑ & ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑ Ο.Ε.
Κολλοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ “ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

- Δημαρχείο Πειραιά: Πλ. Κοραή 1
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά: Χαρ. Τρικούπη 31
Βιβλιοπωλεία:
- Ελευθερουδάκης: Κων/νου Παλαιολόγου 13
- Τσαμαντάκης: Καραολή & Δημητρίου 43
 - ΑΙΓΙΗΣ: Βασ. Γεωργίου Α΄ 11
 - PASSPORT: Καραϊσκού 119

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ:

Μια επέτειος με παγκόσμια σημασία

Έτος ο Δήμος Σαλαμίνας θέλησε να γιορτάσει τα 2.491 χρόνια από τη ναυμαχία της Σαλαμίνας με μια σειρά εκδηλώσεων με στόχο να αναδείξει το γεγονός αυτό με τη βαρύτητα που έχει και του αξίζει.

Οι εκδηλώσεις έγιναν από 22-29 Σεπτεμβρίου και περιλάμβαναν, ομιλίες, ημερίδες με τη συμμετοχή καθηγητών Πανεπιστημίου, θεατρικές, μουσικές και χορευτικές παραστάσεις, εικαστικές εκθέσεις, διαγωνισμούς εκθέσεων, ιστιοπλοϊκούς και ποδηλατικούς αγώνες, αγώνες δρόμου, αδελφοποιήσεις με τις πόλεις που έλαβαν μέρος στη ναυμαχία κ.α.

Αναμφισβήτητα, η μάχη του Μαραθώνα και η Ναυμαχία της Σαλαμίνας, θεωρούνται οι μάχες που αποτέλεσαν τα σημεία καμπής στους Ελληνοπερσικούς πολέμους.

Η παγκόσμια διάστασή τους είναι πανθομοιογούμενη από το σύνολο των ιστορικών.

Η επίδραση της ναυμαχίας της Σαλαμίνας ήταν καταλυτική στις κατοπινές εξελίξεις. Μετατράπηκε σε μια μάχη - θρύλο περνώντας και στη λογοτεχνία στα τραγικά έργα: «Φόνισσες» του Φρυνίχου και «Πέρσες» του Αισχύλου.

Η νίκη των Ελλήνων απέναντι στις υπέρμετρες περσικές δυνάμεις στηρίχθηκε στη μεγαλοφυή στρατηγική του Θεμιστοκλή, που σε αντίθεση με τον Κορίνθιο ναύαρχο Αδείμαντο που ήθελε να αντιμετωπιστούν οι Πέρσες στον Ισμό, επέλεξε τα Στενά της Σαλαμίνας για τη μεγάλη ναυτική αναμέτρηση.

Στην ουσία ο Θεμιστοκλής επέβαλλε αυτή τη στρατηγική, παρασύροντας τους Πέρσες, σε μια ναυμαχία, όπου οι Έλληνες είχαν συγκριτικά πλεονεκτήματα:

α) Οι τριήρεις ήταν ελαφρύτερες και πιο ευέλικτες σε σχέση με τα πλοία του Περσικού στόλου και

β) Η στενότητα του θαλάσσιου χώρου στην περιοχή ανάγκασε τον Ξέρξη να χρησιμοποιήσει ίδιο αριθμό πλοίων, παρόλο που διέθετε υπερτριπλάσιο στόλο.

Μεγάλο ρόλο στο θρίαμβο των Ελλήνων έπαιξε η μαχητικότητα, το πάθος και η ανδρεία, τα ιδανικά για τα οποία πολεμούσαν και που εκφράζονται στον παιάνα που τραγουδούσαν όταν ο στρατηγός Ευρυβιάδης έδωσε το σύνθημα για το ξεκίνημα της ναυμαχίας.

*«Ω παῖδες Ελλήνων ἴτε
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε
δε παῖδας, γυναῖκας θεῶν τε πατρῶων ἔδη,
θήκας τε προγόνων:
νυν ὑπὲρ πάντων ἀγών»*

Ο παιάνας αυτός εκφράζει την αποφασιστικότητα των Ελλήνων, οι οποίοι είχαν απόλυτη συνείδηση της κρισιμότητας αυτής της μάχης.

Η νίκη απέτρεψε την κατάληψη ολόκληρης της Ελλιάδας, από τους Πέρσες, και καθόρισε σε μεγάλο βαθμό και την έκβαση των κατοπινών μαχών όπως η μάχη των Πλαταιών και της Μυκάλης.

Η ναυμαχία της Σαλαμίνας θεωρείται από τις σημαντικότερες ναυμαχίες στην ιστορία της ανθρωπότητας. Από στρατιωτική άποψη, αλλιά και από άποψη πολιτισμική επέδρασε καταλυτικά στις μετέπειτα εξελίξεις.

Η ανάδειξη, και η προβολή επομένως της ιστορικής ναυμαχίας, έχει μεγάλη σημασία, και για την ίδια τη Σαλαμίνα, σήμερα αλλιά και για την Ελλιάδα γενικότερα.

Της Σύναξης

Η απαράδεκτη εικόνα γύρω από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο πρέπει να εκλείψει

του ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συλλόγου
"Οι Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου,
Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"

Πριν 3 χρόνια βρήκε τραγικό θάνατο σε τροχαίο η εξαιρετική αρχαιολόγος, Ηώ Ζερβουδάκη, εξερχόμενη από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, στον πεζόδρομο της Τσιτσάκη.

Το συμβάν αυτό, που σοκάρισε την αρχαιολογική κοινότητα και όχι μόνο, όσο τυχαίο κι αν φαίνεται, δεν ήταν στην ουσία τυχαίο.

Τα τελευταία χρόνια, ο πεζόδρομος αυτός καθώς και όλοι οι γύρω δρόμοι και πλατείες, έχουν μετατραπεί σε στέκι τοξικομανών, εμπόρων ναρκωτικών, χούλιγκανς, κουκουλοφόρων και άλλων περιθωριακών στοιχείων.

Απεγνωσμένα, κάτοικοι της περιοχής, καθηγητές του Ε.Μ.Π., αρχαιολόγοι κ.α., κάνουν εκκλήσεις για να απεγκλωβιστούν από αυτό το ιδιόμορφο καθεστώς ομηρίας.

Σε καθημερινή βάση, περίπου 1000 άτομα καταλαμβάνουν τους γύρω χώρους, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια εικόνα υποβάθμισης που προσβάλλει κάθε έννοια ευνομίας, αισθητικής και φυσιολογικής λειτουργίας της περιοχής.

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το κορυφαίο Μουσείο της χώρας παρουσιάζει στον περιβάλλοντα χώρο του, μια εικόνα απωθητική στους ξένους και Έλληνες επισκέπτες.

Στην ουσία αυτή η εικόνα παρεμποδίζει τη λειτουργία του. Κι όλα αυτά γίνονται λίγα μέτρα από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Οι κάτοικοι της περιοχής των Εξαρχείων γίνονται καθημερινά μάρτυρες πολλών επεισοδίων.

Το δικαίωμα στην επιχειρηματικότητα, το δικαίωμα στην ησυχία, το δικαίωμα στην ασφάλεια ακυρώνονται κάθε μέρα, απ' όλα όσα διαδραματίζονται σ' αυτή την περιοχή.

Πολλοί μιλούν πλέον ότι έχει εγκαθιδρυθεί ένα καθεστώς «ηωρίδας της Γάζας».

Ο έλεγχος έχει ξεφύγει από τις αρμόδιες αρχές και την Αστυνομία και έχει παγιωθεί μια απαράδεκτη κατάσταση.

Μπορεί να διερωτηθεί κάποιος γιατί ασχολούμαι μ' ένα τέτοιο θέμα.

Θεωρώ τον εαυτό μου ενεργό πολίτη.

Ο πολιτισμός, η υπεράσπιση, η προστασία και προβολή της αρχαιολογικής μας κληρονομιάς, η ευαισθησία και η εξέγερση των συνειδήσεων σε φαινόμενα που ασχημαίνουν και προσβάλλουν τη ζωή μας δεν έχει σύνορα.

Θεωρώ ότι το ζήτημα αυτό είναι μείζον. Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο δεν είναι μόνο μια υπόθεση που αφορά τους Αθηναίους και τους ειδικούς. Είναι μια υπόθεση που αφορά όλους τους Έλληνες.

Δεν μπορούμε να ανεχόμαστε άλλο την υποβάθμιση των Μουσείων μας και ιδιαίτερα του κορυφαίου Μουσείου μας.

Κάποια ανάληψη κατάσταση ζήσαμε και στον Πειραιά στους δρόμους γύρω από το κτίριο που στεγάζονταν ο Ο.ΚΑ.ΝΑ.

Ευτυχώς έκλεισε μετά από τη θύελλα διαμαρτυριών που ξεσηκώθηκε από τους φορείς και τους πολίτες της πόλης και η θεραπεία των εξαρτημένων ατόμων συνεχίζεται πλέον στα Νοσοκομεία.

Πιστεύω ότι για το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, και για το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, χρειάζεται να αναληφθεί μια πρωτοβουλία με ευρύτερες διαστάσεις.

Στόχος είναι μέσα από μελετημένες δράσεις και με τη συνεχή επιτήρηση της Αστυνομίας να οδηγηθεί η κατάσταση στην ομαλοποίηση των λειτουργιών στην περιοχή, στην κατάργηση των γκέτο και της ιδιόμορφης ασυλίας παραβατικών συμπεριφορών.

Τα Μουσεία μας πρέπει να αναδειχθούν σε πολιτιστικούς πόλους έλξης, σε ζωντανούς χώρους «διαλόγου» ανάμεσα στον αρχαίο και στο σύγχρονο πολιτισμό.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΡΟΔΑΚΗ ΣΤΟ ΜΕΣΑΓΡΟ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΕΠΩΝΥΜΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΡΔΑ

Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

“

*...όταν αγαπάς μια γυναίκα, την τριγυρίζεις,
την αγκαδιάζεις, τη φιλάς.
Ε, λοιπόν, εγώ αγαπώ το σπίτι μου
σα να ήταν γυναίκα.
Και κάθε φορά που γυρίσω σ' αυτό
γυροφέρνοντάς το, το αγκαδιάζω,
αντί να μπαίνω στα ίσα,
απότομα και χωρίς συναίσθημα...”*

”

...ήταν η απάντηση του Αλέξανδρου Ροδάκη προς τον, νεαρό τότε, αείμνηστο αρχιτέκτονα Γεώργιο Κανδύλη όταν αυτός ρώτησε "...γιατί φτιάξατε ένα τόσο μακρύ, φιδωτό δρόμο, από το δρόμο μέχρι την αυλή του σπιτιού σας; Κάθε φορά που γυρίζετε κουρασμένος από τη δουλειά σας, κάνετε τόσο περιττό δρόμο. Δεν είναι παράξενο;"

Ο Αλέξανδρος Ροδάκης ήταν ένας αγρότης που έζησε στο Μεσαγρό της Αίγινας. Μόνος, με τα ίδια του τα χέρια, έκτισε το σπίτι που παρουσιάζουμε σήμερα (Εικ. 1).

Αφορμή για το άρθρο αυτό αποτέλεσε η εντεινόμενη κρίση, οικονομική και αξιών, που έχει ρίξει βαριά τα πέπλη της επάνω στην Ελλάδα, κρίση που είναι συνέπεια της κακής πλευράς της παγκοσμιοποίησης, σε ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο, όπου κλονίζεται συθέμελα το (σχεδόν) μοναδικό ισχύον στον κόσμο, καπιτα-

λιστικό σύστημα.

Πιστεύω ότι αντίδοτο στη σήψη και την ανηδία για τα αποτελέσματα της πολιτικής της ΔΙΚΗΣ ΜΟΥ ΓΕΝΙΑΣ (απόφοιτος ΕΜΠ, 1974), πιθανόν της πιο καταστροφικής γενιάς αυτού του τόπου, είναι μια "επανεκκίνηση" (reset στη φρασεολογία των PC) του κράτους που θα στηρίζεται στις αξίες και την ηθική που οι πρόγονοί μας, μας δίδαξαν από τα βάθη των αιώνων.

Η αναζήτηση αυτή φυσικά δεν είναι το αντικείμενο ενός αρχιτεκτονικού άρθρου. Ωστόσο, απόψεις που παρατίθενται παρακάτω μπορεί να είναι η εξειδίκευση αυτής της ανάγκης στο χώρο της εφαρμοσμένης Τέχνης (που είναι η Αρχιτεκτονική).

Εικ. 2. Ο λόφος και το περιβάλλον του σπιτιού Ροδάκη

Πρώτος ανακάλυψε το σπίτι του Ροδάκη ο Γερμανός Αρχαιολόγος Furwagen. Ήταν οι άνθρωποι που το υπέδειξε στο Δημήτρη Πικιώνη (αφιέρωμά μας στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού), καθηγητή τότε του προαναφερθέντος Γεωργίου Κανδύλη, του πολύ μεγάλου Αρχιτέκτονα της διασποράς, που μαθήτευσε στο Παρίσι, στο ατελιέ του κορυφαίου Αρχιτέκτονα του 20ου αιώνα, Le Corbusier.

Ο, κατά τον Κανδύλη, "εκπληκτικός καθηγητής, φιλόσοφος, ζωγράφος, ποιητής και αρχιτέκτονας Δημ. Πικιώνης..." τον έστειλε να ανακαλύψει "...το σπίτι ενός απλού ανθρώπου, ενός αμόρφωτου χωριάτη..."

Πρόκειται για ένα σπίτι κτισμένο σε ένα λόφο, απόλυτα ενσωματωμένο στο εξαιρετικής ομορφιάς τοπίο (Εικ.2) κοντά στο χωριό Μεσα-

Εικ.1 Άποψη του σπιτιού του Αθ. Ροδάκη - Μεσαγρός Αιγίνης

Εικ.3 Ο Αρχαίος Ναός της Αφαίας Αθηνάς στην Αίγινα

γρός της Αίγινας. Περιστοιχίζεται από βουνά, μοναστήρια, βυζαντινές εκκλησίες και τον φημισμένο Αρχαίο ναό της Αφαίας Αθηνάς (Εικ.3). Ένα σπίτι, στο οποίο κυριαρχεί η απλότητα, η καθαρότητα των γραμμών, η πλαστικότητα, η ανθρώπινη κλίμακα και ο σεβασμός στο περιβάλλον. Μα, πάνω απ' όλα, αυτό που γίνεται ΑΜΕΣΑ αντιληπτό είναι ότι πρόκειται για ένα σπίτι, που ο δημιουργός του έχει δώσει όλη την ψυχή, την καρδιά και τη φαντασία του και, χωρίς να το ξέρει, εκείνο που χρειάζεται μια απλή κατασκευή για να γίνει Αρχιτεκτονική: αγάπη και ευαισθησία.

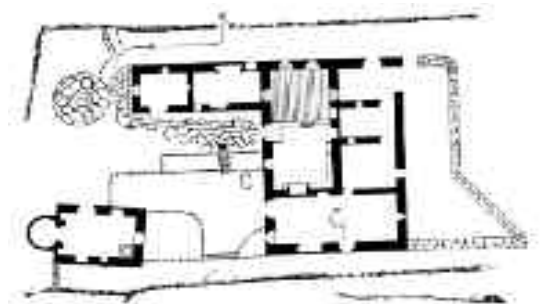
Το σπίτι, ανέκαθεν, ήταν αυτό που χρειάζεται ένας άνθρωπος για να καλύψει τις ανάγκες της καθημερινότητας. Ένα "δοχείο" ζωής (όρος που χρησιμοποίησε ο αρχιτέκτονας Άρης Κωνσταντινίδης) για να αναδείξει τη δυναμική και τη ζωντάνια που πρέπει να έχει μια κατασκευή, που απευθύνεται στις ανάγκες των ανθρώπων. Θα πρέπει να καλύπτει τις ανάγκες των ανθρώπων, να προσαρμόζεται σε αυτές και όχι να προσαρμόζεται ο άνθρωπος σε αυτό. Αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτής της όχι καλής Αρχιτεκτονικής, τα πανέμορφα νεοκλασικά κτήρια. Μπορεί η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι πράγματι υπέροχη, αφού στηρίζεται στην ανθρώπινη κλίμακα καθώς και στα, τόσο οικεία για εμάς, Αρχαιοελληνικά μορφολογικά στοιχεία, στηριγμένη στη συμμετρία και τη χρήση της Χρυσής Τομής των Αρχαίων, όμως εσωτερικά θυμίζουν μια κακή "περίληψη" των τεραστίων ανακτορικών συγκροτημάτων της Αναγέννησης και μετέπειτα, όπου για να πας από το ένα μέρος στο άλλο, διασχίζεις όλα τα ενδιάμεσα δωμάτια, παρατεταγμένα στη σειρά, για λόγους ασφαλείας των ιδιοκτητών τους.

Τις αξίες αυτές, που στηρίζονται στον άνθρωπο και όχι στο ψυχρό αρχιτεκτονικό σχέδιο, προσπάθησε να επαναφέρει η Γερμανική σχολή του Bauhaus, στις αρχές του 20ου αιώνα. Η βιομηχανική επανάσταση και οι συνέπειές της στον κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό περίγυρο της εποχής, είχε ως αποτέλεσμα την επανάσταση των ανθρώπων σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους. Επανάσταση στην πολιτική και την οικονομία (Μαρξ, Ένγκελς), στην Τέχνη (ιμπρεσιονιστές, κυβιστές, αφηρημένη τέχνη κλπ.) και φυσικά στην Αρχιτεκτονική με την τοποθέτηση του ανθρώπου ως ΚΕΝΤΡΟΥ της σύνθεσης. Αξίες που βέβαια πλήρωσε το Bauhaus και οι προοδευτικοί και φιλελεύθεροι καθηγητές του, με το διωγμό και το κλείσιμό του από το φασιστικό, χιτλερικό καθεστώς της Γερμανίας. Βέβαια, με την απόσταση που μας χωρίζει από τότε, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι ένα λάθος του χαρακτηρισμένου, τότε, "μοντέρνου κινήματος" ήταν, ότι παρασυρμένο από την αρχή, ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν τις ίδιες ανάγκες (διαμονής, σίτισης κλπ.), δημιούργησε κτήρια απαλλογμένα από μορφολογικά

στοιχεία, που μπορούσαν να ενταχθούν (κατά πώς πίστευαν) σε οποιοδήποτε μέρος (International Architecture). Αγνοήθηκε η ιδιαιτερότητα των τοπικών συνθηκών, της ιστορίας και των παραδόσεων και της μορφολογία του δομημένου περιβάλλοντος που διαφοροποιούν τις αισθητικές και λειτουργικές ανάγκες των ανθρώπων. Κάτι που προσπάθησε να καλύψει, μεταπολεμικά, η λεγόμενη Μεταμοντέρνα (Post-modern) Αρχιτεκτονική.

Επανερχόμενοι στο σπίτι του Αλέξανδρου Ροδάκη, βλέπουμε (Εικ.4) ότι πρόκειται για ένα σύνολο όπου οι επισκέπτες οδηγούνται σε αυτό μέσα από ένα μικρό μονοπάτι που το είχε ανοίξει ο ίδιος με τον κασμά. Το μονοπάτι αυτό έστριβε κατά περίεργο, φιδωτό τρόπο και κληροθύριζε τεμπέλικα στην αυλή, γύρω από το σπίτι, πριν καταλήξει στην είσοδο. Γύρω από την αυλή του σπιτιού υπήρχαν ο μικρός στάβλος, το κοτέτσι, ο φούρνος, ο περιστερώνας.

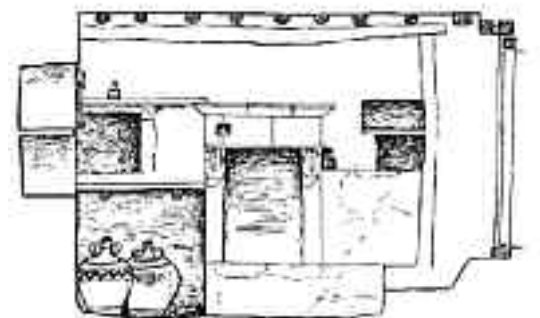
Στο εσωτερικό του σπιτιού, από την είσοδο

Εικ.4 Κάτοψη του σπιτιού του Αλ.Ροδάκη

Εικ.5 Τομές του σπιτιού του Αλ.Ροδάκη - υψομετρική διαφορά

Εικ.6 Όψη του τζακιού με τις δύο χαραγμένες παλάμες

Εικ. 7α
Γλυπτό κεφάλι Τούρκου

Εικ. 7β
Γλυπτό κεφάλι Τούρκου

μπαίνουμε σε ένα δωμάτιο κοινής χρήσης που επικοινωνεί άμεσα με την κουζίνα. Το κοινόχρηστο είναι διαμορφωμένο σε δύο επίπεδα, ένα ξύλινο και ένα πέτρινο με υψομετρική διαφορά 50 εκατοστών (3 σκαλιά). Κατά τον Ροδάκη αυτή ήταν "...η *κάμαρά μου, κάτι το σημαντικό. Γι' αυτό, για να μπαίνει κανείς εκεί, έφτιαξα τρία μικρά, δυσκολοκατέβαστα σκαλοπάτια. Πρέπει να καταβάλλεις προσπάθεια για να μπαίνεις σε ένα χώρο που έχει μια ιδιότητα, μια σημασία...*" (Εικ. 5).

Το δωμάτιο είναι διακοσμημένο από τον Ροδάκη, σμιλεμένο στην πέτρα (ένα καράβι και μια κεφαλή Σφίγγας) ενώ στην κουζίνα, εκτός από τις εσοχές που την κοσμούσαν, δεξιά και αριστερά από το μεγάλο τζάκι, ήταν σμιλεμένες στην πέτρα δυο παλάμες που είχε χαράξει με το μαχαίρι (Εικ. 6).

Εξωτερικά, σε διάφορες γωνίες του σπιτιού είχε τοποθετήσει

Εικ. 8 Σχέδιο των τεσσάρων γλυπτών - κορώνων και άποψη του ίδιου σημείου σήμερα

γλυπτά κεφάλια (Εικ. 7α & 7β) άγρια, με μεγάλα μουστάκια, που ατένιζαν μακριά τον ορίζοντα και εξωτερικά, στη στενή πλευρά του κτηρίου, υπήρχαν τέσσερα αγάλματα (Εικ. 8). Όπως ο ίδιος εξήγησε "...είναι οι τέσσερις κορώνες του σπιτιού μου. Το φίδι είναι η γνώση, το γουρούνι η ευτυχία, το ρολόι ο χρόνος που κυλάει και ο αετός η δύναμη. Αυτές οι τέσσερις κορώνες κρατάνε το σπίτι μου. Αν τις βγάλουν, θα γκρεμιστεί..." ενώ για τα άγρια κεφάλια έλεγε "...είναι τούρκικα κεφάλια. Οι φύλακες του σπιτιού μου. Οι Τούρκοι είναι δυνατοί, με προστατεύουν, φυλάνε την προσωπική μου ζωή..."

Για να συμπληρώσει το ορθολογικό σύνολο, προσέθεσε στην αυλή ένα γλυπτό που δέσποζε: μια σφίγγα.

Αυτός ο "αμόρφωτος χωριάτης" είχε, κατά τον Κανδύλη, σχεδόν ενστικτωδώς, ενσωματώσει και ταιριάξει στο σπίτι του το πνεύμα της Δύσης (τη λογική, με τους τέσσερις "φύλακες" του σπιτιού) με το πνεύμα της Ανατολής (το πάθος με τα κεφάλια των Τούρκων) αλλιώς και το πνεύμα της Αφρικής (το στοιχείο του μυστηρίου, με τη σφίγγα).

Όλα τα προαναφερθέντα, που περιγράφονται λεπτομερώς στη "Ζωή και έργο του Γ. Κανδύλη" σημάδεψαν και τη δική μου πορεία στο χώρο της Αρχιτεκτονικής (1985 και μετά).

Όπως έλεγε ο Ροδάκης "...το σπίτι μου φυσικά και είναι αλληοιώτικο από τ' άλλα, αφού ο καθένας από εμάς είναι αλληοιώτικος..."

Συνακόλουθα, κέντρο της κάθε κατοικίας πρέπει να είναι ο κάθε άνθρωπος που νιώθει την ανάγκη να δημιουργήσει μια κατοικία. Το σπίτι πρέπει να προσαρμόζεται σ' αυτόν και να υπηρετεί τις δικές του, προσωπικές ανάγκες, πέραν των γενικών αναγκών όλων των ανθρώπων. Γι' αυτό, κάθε μελέτη πρέπει και να είναι διαφορετική από τις προηγούμενες.

Ο ρόλος του αρχιτέκτονα είναι να βοηθήσει το μελλοντικό χρήστη της κατοικίας να καταλάβει και να υποδείξει τις δικές του ιδιαίτερες ανάγκες. Να "σχεδιάσει" (μέσα από το σχέδιο του αρχιτέκτονα) το δικό του, προσωπικό χώρο. Να δει πτυχές που, σε πρώτη φάση, δεν είχε σκεφτεί και να καθοδηγηθεί βήμα-βήμα στην ολοκλήρωση του πλάνου του, με πλήρη επίγνωση του προσδοκώμενου αποτελέσματος. Αλλιώς και πλήρη επίγνωση ότι η κατοικία του είναι μια σύνθεση με τρεις συνιστώσες: λειτουργία, αισθητική και οικονομία. Κάθε επέμβαση σε κάποια από αυτές, επηρεάζει λίγο ή πολύ και τις άλλες. Έτσι, η σύνθεση πρέπει να είναι η optimum (καλύτερη) λύση αυτών των τριών συνιστωσών.

Ο ρόλος του αρχιτέκτονα θα πρέπει να είναι συμβουλευτικός, καθοδηγητικός και πειστικός προς αποτροπή λαθών από τα θέλω του ιδιοκτήτη.

Η κατοικία κάθε ανθρώπου είναι ο ιδιωτικός

Εικ.9 Το "Σπίτι στη Σαρωνίδα" του Άρη Κωνσταντινίδη

χώρος σε αντίθεση με το δημόσιο χώρο. Έτσι ανάμεσά τους, πρέπει να υπάρχει ο ενδιάμεσος χώρος που προετοιμάζει τον καθένα μας να απολαύσει το δικό του, προσωπικό χώρο. Τούτη είναι η προσωπική μου εκδοχή, που τόσο γλαφυρά περιγράφει ο Ροδάκης στον πρόλογο αυτού του άρθρου.

Η επώνυμη αρχιτεκτονική πρέπει να παράγει έργα στηριγμένα στις παραπάνω αρχές και όχι να επιβάλλει την άποψή της στο μελλοντικό χρήστη. Πρέπει να είναι πειστική και όχι απόλυτη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού είναι το "Σπίτι στη Σαρωνίδα" του αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη. Ένα καταπληκτικό σπίτι πάνω στα βράχια της Σαρωνίδας. Το σπίτι αυτό θεωρείται μνημείο Αρχιτεκτονικής και το επισκέπτονται κάθε χρόνο οι φοιτητές της Αρχιτεκτονικής στην Αθήνα (Εικ.9).

Ωστόσο, το σπίτι αυτό δεν κατοικήθηκε ποτέ από τον ιδιοκτήτη του γιατί θεωρήθηκε "αποτυχημένο" αφού ήταν έξω από τις δικές του απόψεις και θέσεις για ένα παραθεριστικό σπίτι. "Λάθος" για τη συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων αλλά "σωστό" γι' αυτόν.

Επανερχόμενος στο σπίτι του Ροδάκη, στο Μεσαγρό, πρέπει να αναφέρουμε ότι έχει κυρηχθεί διατηρητέο μνημείο Λαϊκής Αρχιτεκτονικής. Όμως, επειδή το Ελληνικό κράτος, δεν έχει ακόμα (!!!) βρει μηχανισμούς προστασίας για όλα αυτά τα διατηρητέα μνημεία της Αρχιτεκτονικής, μια και είναι ιδιωτικές περιουσίες (!!!), όπως δήλωσε στη Βουλή και ο αρμόδιος Υπουργός Π. Γερουλιάνος, το σπίτι του Ροδάκη είναι ένα βήμα πριν από την κατάρρευση (Εικ.10). Αποψιλωμένο από όλα τα σμιλεμένα, από το χέρι του Ροδάκη, γλυπτά, εγκαταλειμμένο, υποκύπτει στη φθορά του αду-

σώπητου χρόνου.

Σημαντικότερη για την ανάδειξη και διάσωσή του είναι η προσφορά του Νεκταρίου Κουκούλη, διευθυντή του 1ου Δημοτικού Σχολείου της Αίγινας. Με μελέτες, διαλέξεις και ενέργειες, προσπαθεί για τη διάσωση του χαρακτηρισμένου μνημείου.

Όταν ο Ροδάκης ερωτήθηκε για τα χέρια που χάραξε δεξιά και αριστερά από το τζάκι της κουζίνας, είπε:

"...όταν θα'χω φύγει και θα'ρθουν οι φίλοι να μου πουν μια καλημέρα, δε θα με βρουν. Δεν είναι ευγενικό, δε γίνεται. Αφήνω κι εγώ το χέρι μου. Και μπορεί, αν τύχει να'ρθεις κι εσύ, ν'ακουμπήσεις το χέρι σου πάνω στο χέρι μου και να πεις: -Καλημέρα Ροδάκη. Τι κάνεις;..."

Νοερά, ακουμπάμε κι εμείς το χέρι σου.

Καλημέρα Ροδάκη. Τι κάνεις;

Βιβλιογραφία:

- Γιώργος Κανδύλης, "Ζωή & Έργο", 1985, Εκδ. Ερμής
- "Η Ελληνικότητα ενάντια στο Μοντέρνο", PDF αρχείο από Internet
- Internet

Εικ.10 Η κατάσταση του σπιτιού του Αθ.Ροδάκη σήμερα - η εγκατάλειψη είναι εμφανής

Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Αρχαιολόγου
τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

νάμεσα στα σκοτεινά εκείνα σημεία, που όπως η θέση της γυναίκας (βλ. τεύχος αρ.32), σκιάζουν -καμιά φορά τραυματικά- την αίγλη της κλασσικής παράδοσης, το σκοτεινότερο είναι αναμφισβήτητο ο θεσμός της δουλείας, όχι μόνο ως ανθρωπιστικό στίγμα αλλιά και ως οικονομικο-κοινωνικό φαινόμενο με καθοριστικό ρόλο στην υποτίμηση της ανθρώπινης εργασίας (βλ. την έννοια του βαναύσου και την εικόνα του Ηφαίστου) και την ανασχετική επίδραση που είχε στην τεχνολογική πρόοδο του αρχαίου κόσμου. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι για την κλασσική αρχαιότητα -ακόμα και στις πιο τοιμηρές, κομμουνιστικές θα λέγαμε, ουτοπίες της- η δουλεία ήταν η αυτονόητη προϋπόθεση της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας του πολίτη από τις υλικές ανάγκες. Συνοδεύει τα πρώτα βήματα της δημοκρατίας στη Χίο, όπως και στην Αθήνα του Σόλωνα, όπου θα αποτελέσει την άλλη όψη της απελευθέρωσης των μικρών και μεσαίων καλλιεργητών από τους αριστοκράτες μεγαλογαιοκτήμονες, και ακολουθεί την ένδοξη πορεία της Αθήνας του 5ου αιώνα στην απόλυτη δημοκρατία.

Παράλληλα με την ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη δουλική εργασία αρχίζει να διαμορφώνεται και η ιδέα του δούλου ως ενός κατώτερου ανθρώπου, την οποία συμπληρώνει -μετά δε τους Περσικούς πολέμους- η ιδέα της δουλικής φύσης των βαρβάρων, που αποτελούσαν τον μεγάλο όγκο των δούλων. Τα πράγματα δεν ήταν έτσι απ' αρχής: στον κόσμο του Ομήρου η δουλεία ήταν η φυσική συνέπεια της αιχμαλωσίας στον πόλεμο, δεν είχε καμία σχέση με το χαρακτήρα, την παιδεία ή την καταγωγή: ας θυμηθούμε την περίπτωση του Ευμαίου στην Οδύσσεια. Το θεωρητικό υπόβαθρο -αλλιά και την σχετικότητα- μιας έννοιας όπως αυτή της κατωτερότητας του δούλου θα δώσει ο Αριστοτέλης (Πολιτικά 7. 1327β, 23-32) διακρίνοντας αυτό "που από τη φύση του είναι άρχον, επειδή διαθέτει την ικανότητα να καταstrώνει σχέδια με τη διάνοιά του" από το "φύσει δούλον, που διαθέτει μόνο την ικανότητα να εκτελεί αυτά τα σχέδια με τις σωματικές του δυνάμεις", τονίζοντας όμως την ίδια στιγμή το συμβατικό χαρακτήρα του ορισμού της δουλείας, η οποία "δεν επιβάλλεται επάξια από τον ισχυρότερο παρά μόνο στο βαθμό που αυτός είναι ο καλύτερος". Αυτά ως προς τη θεωρία. Ως προς την πράξη, ακόμα και εκείνοι, που από το τέλος της κλασσικής και στην ελληνιστική εποχή (για να μη αναφερθούμε στους χριστιανικούς αιώνες), δεν σταμάτησαν να μιλούν κατά της δουλείας, είτε πρόκειται για φιλοσόφους, όπως ο Αντισθένης, στον οποίο οφείλουμε και το μοναδικό, χαμένο σήμερα, σύγγραμμά για τη δουλεία, είτε για ποιητές, όπως ο Μένανδρος, στον οποίο οφείλεται το περίφημο "αν έχεις ελεύθερο πνεύμα ας είσαι και δούλος, τότε θα πάψεις δούλος να

Εικ. 1

Εικ. 2

Εικ. 3

είσαι", δεν διανοήθηκαν ποτέ τη ζωή τους χωρίς δούλους να τους υπηρετούν.

Υπήρχαν διάφορα είδη δουλείας. Δεν θα ασχοληθούμε εδώ με την περίπτωση των υποδουλωμένων (συνήθως μετά από κατάκτηση) κοινοτήτων, όπως οι Είλωτες της Σπάρτης, οι Πενέστες της Θεσσαλίας κ.α. εθνικές και κοινωνικές ομάδες ανθρώπων μεταξύ ελεύθερων και δούλων, που ήταν συνήθως υποχρεωμένοι να καλλιεργούν τα κτήματα των κατακτητών αποδίδοντας ως αποφοράν ένα μέρος, κατά πάσα πιθανότητα ένα έκτο (εκτήμοροι) της σοδειάς στον κάτοχο του κλήρου. Αντικείμενο μας είναι ο δούλος-εμπόρευμα, όπως συνηθίζεται να λέγεται, που γνωρίζουμε κυρίως από την κλασική Αθήνα. Αν και κανένας δεν αρνήθηκε ποτέ ότι ο δούλος (το ανδρόποδο) ήταν κι αυτός άνθρωπος και όχι ζώο, ήταν ένας άνθρωπος -εμπόρευμα, δηλαδή αντικείμενο ιδιοκτησίας μεταβιβάσιμο όπως κάθε αγαθό, με δωρεά, κληρονομία ή αγοραπωλησία, ενώ ο ίδιος δεν είχε κανένα δικαίωμα ιδιοκτησίας, ούτε καν στο κομμάτι του, που δεν μπορούσε να διαθέσει χωρίς την έγκριση του κυρίου του. Ακόμη χειρότερα, ο δούλος στερείτο της στοιχειώδους νομικής προσωπικότητας: η οικογένεια που εκ των πραγμάτων δημιουργούσε, ήταν στη διάθεση του ιδιοκτήτη, ο οποίος μπορούσε ανά πάσα στιγμή να τη διαλύσει πουλώντας τη γυναίκα ή τα παιδιά του. Με την εξαίρεση των καταγγελιών που αφορούσαν σε προδοσία, ιεροσυλία ή κατάχρηση (όπου το τίμημα ήταν απειλευθέρωση ή θάνατος ανάλογα με την κατάληξη της δίκης) οι δούλοι δεν μπορούσαν να προσφύγουν μόνοι τους στα δικαστήρια, και η κατάθεση τους είχε ισχύ μόνο μετά από σκληρά βασανιστήρια (βάσανον), που περιγράφει ο Αριστοφάνης (Βάτρ. 618-625), ενώ, όπως γνωρίζουμε πάρα από τον ίδιο, το μαστίγιο ήταν στην καθημερινή διάταξη.

Την αναγνώριση μιας υποτυπώδους ανθρωπίνης προσωπικότητας και τη υποτυπώδη προστασία, που του παρείχε η κοινότητα απέναντι σε αδικαιολόγητη βάναιση μεταχείριση, τραυματισμούς και ευνουχισμό τη χρωστούσε αποκλειστικά στην τελετουργική σύνδεση του με το σπίτι του κυρίου, που δείχνει η συμμετοχή στις οικογενειακές γιορτές. Οι όποιες σπάνιες περιπτώσεις συμμετοχής του στα κοινά, στον πόλεμο, ακόμα και στην πολιτεία, συνδέονταν πάντα με έκτακτες περιστάσεις, όπου η πολιτεία κινδύνευε με αφανισμό. Την κοινω-

νική θέση του δούλου δηλώνει η ενδυμασία: για τους άντρες η εξωμίδα, συνήθως το απλό ζώμα -το ρούχο του φτωχού τεχνίτη ή μεροκαματιάρη-, για τις νέες γυναίκες κοντό κουρεμένο μαλλί, σκούρα ρούχα, με συχνά μακριά μανίκια (Εικ. 1 και 2)· τον τρόπο με τον οποίο τον βλέπει η κοινωνία, εκφράζει στη σύγχρονη τέχνη το μικροσκοπικό -σε σύγκριση με τον ελεύθερο, ύψος (Εικ. 3) και η γκροτέσκα μορφή του (Εικ. 4 και 5).

Πώς γίνεται κανείς δούλος; Η αρχαιότερη και πιο συνηθισμένη πηγή δούλων ήταν η πειρατεία (στον Όμηρο είναι οι Φοίνικες πειρατές, στην αρχαϊκή εποχή οι Τυρρηνοί, στην ελληνιστική εποχή οι Κρήτες και οι Αιτωλοί), και ο πόλεμος, που συνοδευσόταν με τον εξανδραποδισμό όχι μόνο του αντιπάλου στη μάχη αλλά ολόκληρου του πληθυσμού της ηττημένης πόλης. Τους αιχμαλώτους -αν δεν τους χρησιμοποιούσαν σε δημόσια έργα- τους πωλούσαν στην αγορά. Ας θυμηθούμε την τραγική μοίρα Αθηναίων στα πλαίσια των Συρακουσών, στο έπος, τον αποχαιρετισμό του Έκτορα, και στην τραγωδία το θρήνο των Τρωάδων. Οι πληροφορίες είναι καμιά φορά υπερβολικές. Έτσι, έχει διαπιστωθεί ότι ο εξανδραποδισμός δεν εφαρμόστηκε παρά μόνο στο ένα τέταρτο των περιπτώσεων που αναφέρουν οι ιστορικοί. Επί πλέον, ως συνέπεια της καλλιέργειας της ιδέας της πανελληνίας ενότητας και του περιορισμού των τοπικών συγκρούσεων, αλλά και για πρακτικούς λόγους (εξαγορά των αιχμαλώτων από συγγενείς, δυσπιστία στους ανυπάκουους και ντόπιους που εύκολα μπορούν να αποδράσουν) το ποσοστό της πώλησης Ελλήνων από Έλληνες μειώθηκε σημαντικά τον 4ο αι.

Εκτός από τον πόλεμο η πρακτική αυτή υπήρξε εξάλλου ανέκαθεν πολύ σπάνια: ίσχυε μόνο για τα έκθετα νεογέννητα (ένα θέμα κοινό στη Νέα Κωμωδία) και -ως τιμωρία- για τους νόθους και τους μετόικους που παράβηκαν τους όρους διαμονής ή επιχείρησαν να πολιτογραφηθούν. Οι οδοιπόροι αυξανόμενες ανάγκες από την ανάπτυξη των πόλεων, καλύπτονταν συνεπώς με την εισαγωγή δούλων από το εξωτερικό, κατά προτίμηση από τη Θράκη, τη Σκυθία και μετά τους Περσικούς πολέμους από την Καρία, και φυσικά με την αναπαραγωγή τους στο σπίτι του ιδιοκτήτη, συχνά με την ενεργό συμμετοχή του. Στον Αριστοφάνη και στις επιγραφές όπου καταγράφεται η κατασχεμένη περιουσία των Ερμολογιδών, οι περισσότεροι δούλοι -

το 60%- είναι θράκες και Κάρες, ενώ αργότερα προστίθενται σ'αυτούς Λυδοί, Καππαδόκες, Μυσοί κ.ά., έτσι ώστε στην ελληνιστική Ρόδο μόνο το ένα τρίτο να προέρχεται πηλέον από τον Εύξεινο Πόντο. Σπανιότεροι είναι οι μαύροι που αποτελούν είδος εξωτικής πολυτέλειας (εικ.6). Συχνά οι βάρβαροι δούλοι ήταν θύματα των ίδιων των οικογενειών τους, που προσπαθούσαν έτσι να αντιμετωπίσουν το δημογραφικό πρόβλημα ή και τοπικών πολιτικών και κοινωνικών, ακόμα συχνότερα πολέμικών συγκρούσεων. Στον ελληνικό κόσμο διοχετεύονταν μέσω των μεγάλων περιφερικών αγορών της Ταναΐδος (στις εκβολές του Δόν στην Αζοφική), του Βυζαντίου, της Εφέσου και των Παγασών της Θεσσαλίας ή των μεγάλων εμπορικών κέντρων όπως η Χίος, η Κόρινθος, η Αίγινα και η Αθήνα (το δουλοπάζαρο γινόταν εδώ κάθε μήνα) ή ακόμα και των ιερών εμποροπανηγύρεων. Στο τέλος της ελληνιστικής εποχής το κατεχόμενη κέντρο του δουλεμπορίου, θα είναι το ελεύθερο λιμάνι της Δήλου, μέσω του οποίου Κίλικες κυρίως πειρατές τροφοδοτούσαν με δούλους τις τεράστιες ανάγκες της Ρώμης, (ο Στράβων 14,5,2 μιλάει για διακίνηση καθημερινώς δεκάδων χιλιάδων δούλων) (εικ.7). Οι αρχές της πόλης εισέπρατταν από τις αγοραπωλησίες ένα φόρο και επέβλεπαν στην τήρηση των κανόνων, όπως π.χ. ήταν η υποχρέωση του πωλητή να προειδοποιεί τον αγοραστή για τυχόν κρυφά ελαττώματα του "εμπορεύματος", αναπηρίες και αρρώστειες.

Ο αριθμός των δούλων είναι δύσκολο να υπολογιστεί. Οι τεράστιοι αριθμοί που παραδίδονται από τον Αθήναιο τον 2ο αι. μ.Χ. (460.000 στην Κόρινθο, 470.000 στην Αίγινα) αν και προέρχονται από αξιόπιστες πηγές πρέπει να αφορούν όχι τους δούλους που απασχολούσαν στις πόλεις, αλλά αυτούς που διακινούνταν στα λιμάνια τους. Πολλές συζητήσεις έχει προκαλήσει ο αριθμός των 400.000 δούλων, που σύμφωνα με την απογραφή του Δημοτρίου Φαληρέα (317-307) υπήρχαν τότε στην Αθήνα. Με βάση διάφορα κριτήρια, όπως π.χ. ο αριθμός των 21.000-30.000 πολιτών (που αντιστοιχεί σε ένα πολιτικό πληθυσμό 80-120.000), και η κατανάλωση σίτου (1.200.000 μέδιμνοι, που επαρκούν για συνολικά 270.000 άτομα), φαίνεται ότι ο αριθμός των αθηναίων δούλων πρέπει πράγματι να μειωθεί τουλάχιστον στους μισούς (200.000), ή πιθανότερο στους 100.000. Με τούτο συμφωνεί το σχόλιο

της Σούδας σε ένα λόγο του Υπερείδη, που αναφέρει ότι προκειμένου να αντιμετωπισθεί ο Φίλιππος θα έπρεπε να ελευθερωθούν πάνω από 150.000 δούλοι "που εργάζονταν στα μεταλλεία και βρίσκονταν στην υπόλοιπη αθηναϊκή επικράτεια".

Πιο χρήσιμη από τους υποθετικούς υπολογισμούς του αριθμού των δούλων, θα ήταν μια απόπειρα αποκατάστασης του ρόλου τους στην αθηναϊκή κοινωνία. Υπάρχουν όμως ελάχιστα διάφορες κατηγορίες δούλων. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι οικιακοί δούλοι (οϊκέται), που δουλεύουν στο σπίτι και -αν ο ιδιοκτήτης είναι αγρότης- στο χωράφι του. Όπως φαίνεται από τις κωμωδίες του Αριστοφάνη και τους λόγους του Λυσία ή του Δημοσθένη δεν νοείται σπίτι χωρίς δούλο. Για τον Αριστοτέλη ανήκουν στον ορισμό της οικογένειας (οικία δε τέλειος εκ δούλων και ελευθέρων). Μόνο οι άκληροι (το 1/4 έως 1/5 περίπου του συνόλου) ή πολύ φτωχοί έχουν για δούλο τη γυναίκα και τα παιδιά τους ή ένα βόδι για το όργωμα. Με βάση τις ίδιες πηγές ένα μεσαίο νοικοκυριό πρέπει να διέθετε έως τρεις, οι πλούσιοι γύρω στους πέντε, κάποιοι πολύ πλούσιοι όπως ο πατέρας του ρήτορα Δημοσθένη, δέκα δούλους, αριθμοί που δεν έχουν καμία σχέση με τις εκατοντάδες των δούλων των πλούσιων Ρωμαίων. Με εξαίρεση τα πολύ πλούσια σπίτια, που μπορούσαν να απασχολήσουν εξειδικευμένο προσωπικό, όπως τροφούς, και παιδαγωγούς, συνήθως γέρους σπιτικούς δούλους (εικ.8, 9), συναισθηματικά δεμένους με την οικογένεια, θυρωρούς, οικονόμους και μαγείρισες, οι δούλοι και οι δούλεις έκαναν για όλες τις δουλειές του σπιτιού: καθάριζαν το σπίτι και φρόντιζαν τη αποθήκη, άθιθαν το στάρι (εικ.10), ψώνιζαν, μαγείρευαν, ύφαιναν (εικ.11), περιποιούνταν τα αφεντικά τους, τα συνόδευαν καμιά φορά στον περίπατό τους, και δούλευαν μαζί τους στους αγρούς. Εξαίρεση αποτελούσαν μόνο τα σχετικά λίγα, πραγματικά μεγάλα κτήματα των 200-300 στρεμμάτων, όπου οι αγροτικές εργασίες γίνονταν από συνεργεία δούλων κάτω από την επίβλεψη ενός επιστάτη (του επιτρόπου).

Σε μια διαφορετική κατηγορία ανήκαν οι πολυάριθμοι δούλοι που επάνδρωναν αποκλειστικά τα εργαστήρια (βλ. για την εικονογραφία βλ. το Πειραϊκό Ορόσημο του Ιανουαρίου -Μαρτίου, τεύχος 24). Από την αγγειογραφία του 6ου και 5ου αι. γνωρίζουμε πολλούς από αυτούς, που ήταν πραγματικοί καλλιτέ-

Εικ. 4

Εικ. 5

Εικ. 6

Εικ. 7

Εικ. 8

Εικ. 9

Εικ. 10

χνες, όπως ο Λυδός, ο Σκύθης και ο Άμασις, ονόματα που φανερώνουν την εθνική καταγωγή τους. Στους κλασσικούς ρήτορες έχουμε επίσης πολλή πληροφορία για μεγάλα εργαστήρια, πραγματικές βιοτεχνίες: Για παράδειγμα, το βυρσοδεψείο του Τιμάρχου απασχολούσε 12, το υποδηματοποιείο του Κέρδωνος 13 δούλους. Ο Δημοσθένης είχε κληρονομήσει από τον πατέρα του δύο μεγάλα εργαστήρια, ένα μαχαιροποιείο με 33 και ένα κλινοποιείο με 20 ειδικούς εργάτες, ο πρώην δούλος Πασίων είχε ένα εργαστήριο για ασπίδες με 60 δούλους, ο μέτοικος Κέφαλος, πατέρας του Λυσία ένα ακόμη μεγαλύτερο με 100.

Αφήσαμε τελευταίους τους δούλους της Λαυρεωτικής, που ήταν υποχρεωμένοι να δουλεύουν κάτω από εξαντλητικές συνθήκες στις στοές εξόρυξης, στα πλυντήρια και τους κλιβάνους τήξης του αργυρομεταλλεύματος. Ήταν η πιο πολυάριθμη και η πιο δυστυχισμένη κατηγορία δούλων (Εικ. 12). Πάνω από 20.000 ήταν σύμφωνα με τον Θουκυδίδη αυτοί που απέδρασαν στους Σπαρτιάτες κατά τον Δεκελικό πόλεμο, και ο Ξενοφών τον 4ο αι. υπολογίζει ότι θα μπορούσαν να απασχοληθούν εκεί έως και 75.000.

Σε ένα διαφορετικό κόσμο από αυτό των νοικοκυριών και της παραγωγής κινούνταν τέλhos όλοι εκείνοι οι δούλοι και δούλhes που συνδέονταν με την παροχή ψυχαγωγίας: χορεύτριες, κιθαρωδοί, αυλητρίδες που συνόδευαν τα συμπόσια, όπως και οι διαφόρων κατηγοριών πόρνες, δούλhes που ζούσαν στις μισθωμένες συνοικίες (σπίτια με πολλή διαμερίσματα) ή και ανεξάρτητες απελευθερες εταίρες, ενώ τελείως διαφορετική είναι πάλι η κατάσταση των -σχετικά σπάνιων στον ελληνικό χώρο- αεροδούλων, όπως εκείνα τα 25 κορίτσια, δώρο του κορίνθιου Ολυμπιονίκη Ξενοφώντα στο ναό της Αφροδίτης της πόλης του, που υμνεί ο Πίνδαρος (Εγκώμια).

Ανάλογη με την κατηγορία στην οποία ανήκε, την ηλικία, το φύλο, κυρίως όμως τις επαγγελματικές ικανότητες του -και φυσικά την προσφορά και ζήτηση- ήταν και η τιμή ενός δούλου. Γενικά αυτή ταυτίζεται με τη τιμή ενός μουλαριού, αλλά οι διαφορές ήταν μεγάλες. Πιο ακριβοί είναι οι μορφωμένοι δούλοι. Γιαυτό και πολλοί Αθηναίοι φροντίζουν να μορφώσουν τα παιδιά που μεγαλώνουν στο σπίτι, προκειμένου να πιάσουν καλή τιμή στην αγορά. Για τους δούλους που εργάζονται στα μεταλλεία

και λόγω των συνθηκών είχαν μια περιορισμένη διάρκεια ζωής, μια μέση τιμή ήταν 180 δρχ. (κοντά στην τιμή των 173 δρχ. των κατασχεμένων δούλων των Εμοκοπιδών). Για ένα διαχειριστή στα μεταλλεία, όμως, ο Νικίας Νικηράτου πλήρωσε το 430 ένα ολόκληρο τάλαντο (6.000 δρχ). Δύο ή τρεις τεχνίτες της μαχαιροποιίας του πατέρα του Δημοσθένη κόστιζαν έως 5-6 μνές (500-600 δρχ) οι άθλιοι λιγότερο από 3 μνές (300 δρχ).

Με εξαίρεση τους οικιακούς δούλους, οι υπόλοιποι αποτελούσαν πολύ συχνά απλή επένδυση κεφαλαίου, ακριβώς όπως η γη ή τα ορυχεία. Σχετικές πληροφορίες έχουμε για τους δούλους των ορυχείων της Λαυρεωτικής: για τον Νικία αναφέρεται ότι είχε νοικιάσει σε δικό του εργολάβο (ένα απελευθερωμένο δούλο του) 1.000 δούλους, με μισθό 1 οβολό και τη διατροφή. Γι' αυτούς οι πηγές μιλάνε για 600 και 300 δούλους. Το ίδιο προτείνει στην πόλη ο Ξενοφών προκειμένου να αυξήσει τα έσοδά της. Μπορούσε κάποιος να νοικιάζει ένα δούλο ή ολόκληρο συνεργείο για ένα μεγάλο διάστημα, περιοδικά ή με τη μέρα (όταν δεν τους χρειαζόταν) στην ειδική αγορά, που υπήρχε στο Ανάκειον. Το ένα τρίτο περίπου των εργαζομένων ως κτίστες, ξηλυουργοί κλην στα συνεργεία των εργολάβων, που είχαν αναλάβει τα έργα στο Ερέχθειο, ήταν δούλοι.

Φαινόμενα, όπως η εξίσωση των μισθών των ελευθέρων και των δούλων, που διαπιστώνουμε στους καταλόγους του Ερεχθείου, αλλά και η -καθόλου σπάνια- πρακτική της παραχώρησης σε ορισμένους δούλους της άδειας να εργάζονται και να ζούν ως ανεξάρτητοι τεχνίτες με την οικογένειά τους, σε δικό τους σπίτι (χωρίς οικούντες) πληρώνοντας στα αφεντικά τους μια πάγια, ανάλογα με τα κέρδη τους, αποφορά, δίνουν μια ιδέα της υποτιμητικής αντιμετώπισης από τους αρχαίους της μισθωτής εργασίας, η οποία γενικά θεωρείται ασυμβίβαστη με την έννοια της ελευθερίας. Στην ίδια κατεύθυνση, τη χαμηλή εκτίμηση για επαγγέλματα όπως αυτά του μικροεμπόρου (καπήλου) ή του τραπεζίτη, νοείται και η επίσης διαδεδομένη (και λογική από την άποψη του αποτελεσματικότερου ελέγχου) πρακτική της ανάθεσης των εμπορικών και τραπεζικών υποθέσεων σε δούλους, οι οποίοι μάλιστα συχνά καταφέρνουν να απελευθερωθούν και να κληρονομήσουν την επιχείρηση, ιδρύοντας συχνά πραγ-

ματικές τραπεζικές δυναστείες, όπως η πασίγνωστη των Αντισθένη και Πασίωνα.

Για τον ίδιο λόγο που ο έμπορος εμπιστευόταν την επιχείρησή του σε ένα δούλο, το κράτος ανέθετε όλη τη διοικητική (όπως θα λέγαμε σήμερα γραφειοκρατική) δουλειά, τη κοπή στο νομισματοκοπείο, τη φύλαξη των μέτρων και σταθμών και των αρχείων, τη φρούρηση των φυλακών και (έως τον 4ο αι.) την αστυνόμευση (Σκύθες τοξότες, **Εικ. 13**) σε δημόσιους δούλους, οι οποίοι μπορούμε να πούμε ότι μαζί με εκείνους που δούλευαν για δικό τους λογαριασμό, αποτελούσαν την ελίτ τρόπων των δούλων της Αθήνας.

Η κατάσταση του δούλου βελτιώνεται σημαντικά από τον 4ο αι. Αυτό διακρίνεται όχι μόνο στη νέα φιλοσοφική-ανθρωπιστική αντιμετώπιση του δούλου (αν και ο θεσμός δεν απουσιάζει από καμία από τις σύγχρονες ουτοπίες, από τις Εκκλησιαζουσες του Αριστοφάνη έως την Πολιτεία του Πλάτωνα και του Ζήνωνος) αλλά, κυρίως, στην εικόνα της καθημερινότητας, που καταγγέλλει ήδη το 430 ο Παλαιός Ολιγαρχικός στην Αθηναίων Πολιτεία, μιλώντας για την αμφίση των δούλων (που δεν διαφέρει πλέον από εκείνη των ελευθέρων), τη συμπεριφορά τους στο δρόμο και τον προκλητικό πλούτο ορισμένων από αυτούς. Με τον πιο καθαρό τρόπο διατυπώνεται όμως η αλληλαγή στα γραπτά του Αριστοτέλη και των στωϊκών, όπως και στον τύπο του δούλου στη Νέα Κωμωδία.

Χαρακτηριστικό αυτής της τάσης αποτελεί ο πολυαπληθασισμός από τον 4ο αι. των πράξεων απελευθέρωσης δούλων. Η απελευθέρωση γίνεται με απόφαση του ιδιοκτήτη, με διαθήκη ή με την εξαγορά από το δούλο της ελευθερίας του. Σ' αυτή την περίπτωση τα χρήματα εφόσον δεν επαρκεί το κομποδέμα του, ο δούλος τα δανείζεται από τον κύριο του ή από κάποια ομάδα φίλων (έρανον). Επειδή ωστόσο ο ίδιος

δεν είχε το ικανότητα δικαιοπραξίας, η εξαγορά έπρεπε να πάρει τη μορφή της αφιέρωσης- ή της πώλησης του δούλου στο θεό, με τον όρο της ελευθερίας. Την περίπτωση αυτή γνωρίζουμε από τις εκατοντάδες των ελληνιστικών απελευθερωτικών επιγραφών του ιερού των Δελφών, όπου συχνά αναφέρεται και το ποσόν που έχει καταβληθεί στο θεό. Ωστόσο η απελευθέρωση δεν ήταν ποτέ πλήρης. Συνοδευόταν με αυστηρούς όρους. Ο απελευθέρωτος (με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως ο τραπεζίτης Πασίων που προαναφέραμε) δεν γινόταν αυτόματα πολίτης, το καθεστώς του έμοιαζε με αυτό του μετοίκου, και επιπλέον διατηρούσε την εξάρτηση από το πρώην αφεντικό ή τον κληρονόμο του, ο οποίος λειτουργούσε ως ο κηδεμόνας (προστάτης) του στα δικαστήρια. Στην περίπτωση δε που η απελευθέρωση γινόταν με τον όρο της "παρμονής", ο απελευθέρωτος ήταν υποχρεωμένος να προσφέρει τις υπηρεσίες του, να τον ακολουθεί παντού, να εργάζεται για λογαριασμό του κη. Έχει πολλές φορές τονιστεί -ήδη στην αρχαιότητα- η διαφορά ανάμεσα στη θέση του αθηναίου απελευθέρωτου και τα πλήρη πολιτικά δικαιώματα που απολαμβάνει ο ρωμαίος απελευθέρωτος, διαφορά που αντανάκλα την τεράστια απόσταση ανάμεσα στη σημασία του πολίτη στη δημοκρατική Αθήνα και στην αριστοκρατική Ρώμη.

Είναι χαρακτηριστικό της ουσίας της δουλείας, ότι το τέλος της αρχαίας δουλείας, όπως και αυτό της νεότερης (στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1865), δεν θα έλθει ως το αποτέλεσμα κάποιας ηθικής εξέλιξης του ανθρώπου, αλλά της αλληλαγής των οικονομικών όρων της εξαρτημένης εργασίας: της ανάπτυξης τότε της μεσαιωνικής δουλοπαροικίας, και της δημιουργίας τον 19ο αιώνα της μηχανής και του διαχωρισμού της εργατικής δύναμης από το φυσικό πρόσωπο του εργάτη.

Εικ. 11

Εικ. 12

Εικ. 13

Βιβλιογραφία: Moses I. Finley, *Slavery in Classical Antiquity*, 2η έκδοση 1968., ιδ. *Ancient Slavery and Modern Ideology*, 1980, 2η έκδοση 1998. Yvon Garlan, *Les esclaves en Grèce ancienne*, 1982 (ελλην. μετάφραση: Η δουλεία στην αρχαία Ελλάδα, Αθήνα 1988). G.E.M. De Sainte Croix, *The Class Struggle in the Ancient World from the Archaic Age to the Arab Conquest*, 1981 (ελλην. μετάφραση: Ο ταξικός αγώνας στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, Αθήνα 1986). N. Brockmeyer, *Bibliographie der antiken Sklaverei*, 2 τόμοι 1983. K.W. Welwei, *Unfreie im antiken Kriegsdienst* 3 τόμοι. 1974-1988. Th. Wiedemann, *Slavery*, 2η εκδ. 1997. L. Schumacher, *Sklaverei in der Antike. Alltag und Schicksal der Unfreien*, 2001.

Αρχαιολογικό «Πανόραμα» από την

Πλήθος σημαντικών ευρημάτων στο Μινωικό κέντρο της Ζωμίνθου

Το Μινωικό κέντρο της Ζωμίνθου που βρίσκεται στα 1.200 μέτρα επάνω στον Ψηλλορείτη και στο δρόμο από την Κνωσό προς το Ιδίαιο Άντρο και χρονολογείται από τις αρχές του 17ου αιώνα π.Χ., είναι ένα τεράστιο κτίριο με ισχυρούς πέτρινους τοίχους που καλύπτει έκταση 1.600 τ.μ., με τουλάχιστον τρεις ορόφους και 50 μέχρι στιγμής δωμάτια. Το Μινωικό αυτό κέντρο ανακάλυψε ο αείμνηστος Γιάννης Σακελλαράκης μαζί με τη σύζυγο του Έφη Σαπουνά-Σακελλαράκη, η οποία συνεχίζει τις ανασκαφές. Φαίνεται ότι το πρώτο μέγαρο της Ζωμίνθου της Παλαιοανακτορικής εποχής το είχαν καταστρέψει σεισμός και φωτιά περί το 1700 π.Χ.

Η φετινή σοδειά περιλαμβάνει πλούσια ευρήματα και "ανοίγει νέους δρόμους στην έρευνα και προσθέτει νέα στοιχεία στη μελέτη της διάρθρωσης του μινωικού κόσμου", όπως λέει η ίδια. "Η Ζωμίνθος, προσθέτει, είχε μια δραστηριότητα πολυπληθούς μορφής, οικονομικής και θεραπευτικής, πιθανώς και με κοινωνική διαστρωμάτωση λόγω της ύπαρξης των εργαστηρίων. Οφείλουμε, καταλήγει, να εξετάσουμε από την αρχή και σε νέα βάση, απαλλαγμένη από τα ως τώρα στερεότυπα, το θέμα των ανακτόρων της μινωικής Κρήτης".

Κατά τις ανασκαφές βρέθηκαν αντικείμενα που δείχνουν πλούτο και υψηλό επίπεδο ζωής παρά το μεγάλο υψόμετρο. Πιο συγκεκριμένα:

- Ποιότητα κεραμική, χάλκινα εργαλεία και όπλα
- Χάλκινο ειδώλιο με μακρύ ένδυμα και ζωνάρι στη μέση, με το ένα χέρι στο μέτωπο και το άλλο ίσιο στους γλουτούς, αλλά και με περίτεχνη κόμη: έναν κότσο στο πίσω μέρος του κεφαλιού από όπου ξεπηδούν πλόκαμοι βρίσκεται στην τελετουργική "στάση του αποσκοπείν".

- Σφραγίδες, η μία με παράσταση λέοντα και η άλλη με δύο υδρόβια πτηνά

- Χάντρες από αχάτη, σάρδιο και ορεία κρύσταλλα (από κάποιο περιδέραιο που έσπασε την ώρα του σεισμού), ένα χάλκινο τριγωνικό περιλπτο και ένα χάλκινο δακτυλίδι με κεφαλές όφεων, σκουλαρίκι, μαχαίρι, αλλά και ένα πήλινο κέρατο που προέρχεται από ένα μεγάλο ρυτό (τελετουργικό αγγείο) σε μορφή ταύρου δημιουργούν μια νέα εικόνα για το μέγαρο της Ζωμίνθου.

- Επίσης βρέθηκε ένα χρυσό έλασμα της Παλαιοανακτορικής εποχής (1700 π.Χ.), με χαραγμένη παράσταση ενός μινωικού πλοίου το οποίο ήταν τυλιγμένο σε ρολό, από αυτά που ανέθεται οι προϊστορικοί άνθρωποι στα ιερά ως ευχή ή κατάρα.

- Τοιχογραφίες που δεν έχουν ακόμη καθαριστεί για να διαπιστωθεί τι απεικονίζουν.

Ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Καρθαίας στην Κέα

Η πρώτη φάση της συντήρησης και ανάδειξης της Καρθαίας ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2008 και ο χώρος παραδόθηκε στο κοινό τον Ιούνιο του 2009. Από τα μέσα του 2010 εντάχθηκαν στο ΕΣΠΑ στο Περιφε-

ρειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νήσων Αιγαίου και σήμερα βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, δύο έργα εξαιρετικής πολιτιστικής σημασίας:

- Η δεύτερη φάση ανάδειξης του επισκέψιμου πλέον χώρου στην Καρθαία, που περιλαμβάνει την ανασκαφή και ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου της πόλης, τη στερέωση του ετοιμοόρουπου αναλήματος πάνω στο οποίο στέκεται ο αρχαϊκός ναός του Απολλώνια και την ολοκλήρωση της ανάδειξης του προπύλου που οδηγεί στην ακρόπολη, και

- Η στερέωση, συντήρηση και ανάδειξη του υστεροκλασικού πύργου στην Αγ. Μαρίνα. Πρόκειται για ένα καταπληκτικό μνημείο, έναν τετράπλευρο πύργο του 4ου αιώνα π.Χ., τμήμα του οποίου στέκεται ακόμα στο αρχικό ύψος των 20 μέτρων. Η χρηματοδότηση για την Καρθαία ανέρχεται σε 900.000 € και για τον πύργο της Αγ. Μαρίνας σε 1.200.000 €. Στο τελευταίο ποσό για τον Πύργο θα πρέπει να προστεθούν 37.000 € που προσφέρει η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, ως συμβολή του ιδιωτικού τομέα στην προσπάθεια σωτηρίας του μνημείου. Στόχος του ΥΠΠΟΤ είναι ο Πύργος να αποδοθεί στο κοινό περήφανος και επιβλητικός όπως στο παρελθόν, χωρίς να κινδυνεύει ο ίδιος και οι επισκέπτες του.

Αναβάθμιση αρχαιολογικού χώρου στο Σούνιο

Το Σούνιο είναι γνωστό χάρη στο ναό του Ποσειδώνος. Όμως στην αρχαία Αθηναϊκή Δημοκρατία ήταν ένας σημαντικός δήμος, με ιερά, οχυρό, οικιστικές εγκαταστάσεις. Όπως ανακοινώθηκε από το ΥΠΠΟΤ ξεκινούν έργα για την ανάδειξη και αναβάθμιση ολόκληρου του αρχαιολογικού χώρου, που έχουν ενταχθεί στο ΕΣΠΑ με προϋπολογισμό 1,65 εκατ. ευρώ. Οι εργασίες που θα γίνουν είναι:

- σωτικές και αναστηλωτικές στο τείχος
- ανασκαφικές για την ανάδειξη του αρχαίου οικισμού.
- ανάδειξη του ναού της Σουνιάδος Αθηνάς
- δημιουργία διαδρομών περιήγησης, στάσεων ενημέρωσης και ανάπαυσης θα συνοδεύει οριοθέτηση των μνημείων με κατάλληλες περιφράξεις και τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων
- οργάνωση φύλαξης με νέα φυλάκια στο ιερό του Ποσειδώνος, και στο ιερό της Αθηνάς και με τοποθέτηση νέας περίφραξης σε αυτό.
- καταγραφή και διευθέτηση όλων των διάσπαρτων αρχιτεκτονικών μελών που δεν είναι γνωστό σε ποιο μνημείο ανήκουν. Θα ακολουθήσει ταύτιση και στη συνέχεια θα γίνει προσπάθεια ενσωμάτωσής τους.
- δημιουργείται δυνατότητα πρόσβασης για ΑμεΑ μέχρι του σημείου που η μορφολογία του εδάφους το επιτρέπει.

Ερευνητικό πρόγραμμα στην αρχαία Σικυώνα

Κατά την πρόσφατη αρχαιολογική έρευνα στο πλάτωμα της Σικυώνας, από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, το Πανεπιστήμιο του Γιορκ και τη ΛΖ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, απαντήθηκαν μια σειρά από βασικά ερωτήματα για τη δομή οργάνωσης της αρχαίας Σικυώνας, αλλά και τις σχέσεις της

με τους γείτονές της.

Σύμφωνα με τον κ. Λώλο επίκουρο καθηγητή επικεφαλής του προγράμματος, η αρχαία Σικυώνα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις σημαντικές πόλεις του αρχαίου κόσμου χάρη στην πλούσια ιστορική και καλλιτεχνική της παράδοση. Εδαφικά καταλάμβανε μεγάλο μέρος της σημερινής δυτικής Κορινθίας και συνόρευε με την Κόρινθο και τις Κλεωνές προς ανατολικά, τον Φλιούτα και τη Στύμφαλο προς νότο, και την Αχαΐα προς δυσμάς. Από τον ύστερο 7ο έως τον ύστερο 6ο αι. π.Χ. και υπό το τυραννικό γένος των Ορθαγοριδών, η Σικυώνα θα αναπτύξει έντονη στρατιωτική, πολιτική και πολιτιστική δράση, που θα κορυφωθεί κατά το πρώτο μισό του 6ου αι. υπό τον Κλεισθένη.

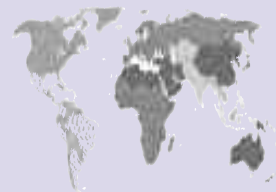
Στα 2.858 τετράγωνα που ερευνήθηκαν επιφανειακά, μετρήθηκαν όλα τα όστρακα και τα κεραμικά, συλλέχθηκαν αντιπροσωπευτικά δείγματα, και χαρτογραφήθηκαν τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα με τη χρήση διαφορικού GPS υψηλής ακρίβειας.

Συνολικά, καταγράφηκαν περίπου 800 κατά χώρο αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και περίπου άλλα 1.000 διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη. Επιπλέον, ύστερα από συστηματική μελέτη των χιλιάδων οστράκων κεραμικής που συλλέχθηκαν, οι αρχαιολόγοι είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την εξέλιξη της κεραμικής της Σικυώνας κατά τη διάρκεια μιας χιλιετίας, από τα τέλη του 4ου αι. π.Χ. έως τον 6ο αι. μ.Χ.

Το πολεοδομικό σχέδιο της Σικυώνας, όπως διαπιστώθηκε από την έρευνα, ήταν προσανατολισμένο στα 4 σημεία του ορίζοντα και αποτελούνταν από τετράγωνα νησίδες πλεωράς 60 έως 65 μ.

Εκείνο που μπαίνει σε προτεραιότητα τώρα είναι η ανασκαφή ενός αρχαίου οικοδομικού τετραγώνου με τις όμορες οδούς του, εμβαδού περίπου 4 στρεμμάτων.

Αρχαιολογικό «Πανόραμα» από τον

Οι ελληνικές αποικίες του Βορρά

Ο πρωθυπουργός της Ρωσίας, Βλαντίμιρ Πούτιν επισκέφθηκε τους αρχαιολογικούς χώρους των ελληνικών αποικιών στην χερσόνησο του Ταμάν, όπου γίνονται ανασκαφές.

Η χερσόνησος του Ταμάν στη βορειοανατολική πλευρά της Μαύρης Θάλασσας, μαζί με την Κριμαία στα βόρεια, ήταν περιοχές στις οποίες ο ελληνικός

πολιτισμός άνθισε και είχε μεγάλη διάρκεια. Η χερσόνησος του Ταμάν είχε γεωστρατηγική σημασία για τον έλεγχο του περάσματος από τη Μαύρη Θάλασσα στην Αζοφική.

Η πρώτη εμφάνιση των αρχαίων Ελλήνων αποίκων στη χερσόνησο του Ταμάν ήταν τον 6ου αιώνα π.Χ. Ανάμεσα στους οικισμούς που ιδρύθηκαν στην περιοχή συμπεριλαμβάνονται η Φαναγορεία, η Ερμώναςσα, οι Κήποι και η Γοργιππία.

Στα ελληνιστικά χρόνια ιδρύεται το περίφημο βασίλειο του Κιμμέριου Βοσπόρου.

Η παρουσία των Ελλήνων συνεχίζεται μέχρι το 13ο αιώνα, οπότε εγκαθίστανται εκεί τουρκικά και μογγολικά φύλα. Έλληνες επανεμφανίζονται στην περιοχή στα μέσα του 19ου αιώνα, οπότε συρρέουν στην περιοχή μετανάστες από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία, τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου και την Πελοπόννησο.

Αριστουργηματικό λιοντάρι αποκαλύφθηκε στη θέση Ταγινάτ της Τουρκίας

Αρχαιολόγοι του Πανεπιστημίου του Τορόντο αποκάλυψαν, στη θέση Ταγινάτ της Τουρκίας, αρχιτεκτονικά μέλη μνημειακής πύλης διακοσμημένης με γλυπτά, μεταξύ των οποίων ένα αριστουργηματικό λιοντάρι. Η πύλη όπως συμπεραίνουν οι αρχαιολόγοι αποτελούσε την κύρια πρόσβαση στο φρούριο της αρχαίας πόλης Κουνουθού, πρωτεύουσας του νεοχιτιτικού βασιλείου της Πάτινα (950 - 725 π.Χ.). Το γλυπτό λιοντάρι, το οποίο βρέθηκε ακέραιο έχει ύψος 1,3 μ. και

μήκος 1,6 μ., είναι καθιστό, με κατεβασμένα αυτιά και ανοικτό στόμα και που η τεχνολογία του θυμίζει μια βάση κίονα με τη μορφή διπλού λέοντα που βρέθηκε τη δεκαετία του 1930 στα ερείπια ασσυριακού ναού. Πράγματι οι Ασσύριοι είχαν καταλάβει την νεοχιτιτική πόλη το 738 π.Χ. Κοντά στο γλυπτό λιοντάρι βρέθηκε επίσης και γλυπτή απεικόνιση μιας ανδρικής μορφής περιστοιχισμένης από λιοντάρια.

Αναστήλωση του θεάτρου της Ιεράπολης Επιστροφή αρχαιοτήτων στην Τουρκία

Η αναστήλωση και αποκατάσταση του αρχαίου θεάτρου της Ιεράπολης θα ολοκληρωθεί το 2012 σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα των εργασιών, που ανακοίνωσαν οι τουρκικές αρχές.

Το θέατρο κατασκευάστηκε πριν από 1800 χρόνια και βρίσκεται στην επαρχία Ντενιζλί. Η κατασκευή της σκηνής εκτιμάται ότι άρχισε το 60 π.Χ. και ολοκληρώθηκε 150 χρόνια αργότερα. Το θέατρο της Ιεράπολης είναι ένα από τα τρία αρχαία θέατρα της Ανατολίας, μαζί με εκείνα στην επαρχία του Αϊδινίου και της Αττά-

λειας. Το συγκεκριμένο θέατρο έχει χωρητικότητα 12.000 θέσεων.

Μετά από διαμάχη πολλών ετών το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης δέχθηκε να επιστρέψει στην Τουρκία το πάνω μέρος ενός αγάλματος του Ηρακλή, το οποίο είχε αποκτήσει παράνομα το 1981. Το κάτω μισό του αγάλματος αποκαλύφθηκε το 1980 στην Πέργη της Τουρκίας και από τότε βρίσκεται στο Αρ-

χαιολογικό Μουσείο της Αττάλειας.

Το άγαλμα αποτελεί αντίγραφο έργου του Λυσίππου, που ανήκει στον τύπο Κουρασμένου Ηρακλή. Το γλυπτό αναπαριστά, τον Ηρακλή να γέρνει στο ρόπαλό του, επιζητώντας την ξεκούραση.

Επίσης οι Γερμανοί επέστρεψαν τη δεύτερη Σφίγγα της Χατούσα (πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας των Χετταίων) στις Τουρκικές αρχές, η οποία βρισκόταν στο Μουσείο Περγάμου του Βερολίνου, από το 1934. Η πρώτη Σφίγγα επεστράφη το 1924. Οι αρχαιότητες αυτές έχουν ηλικία 3.500 ετών και ανακαλύφθηκαν από Γερμανούς αρχαιολόγους στη Χατούσα το 1907. Η Σφίγγα που έχει ύψος 2,80 μέτρα και έχει σώμα λιονταριού και κεφάλι ανθρώπου, κοσμούσε τη δεξιά πλευρά της πύλης των λειώνων στη Χατούσα.

Κτίριο του 900 π.Χ. στη Μερών του Σουδάν

Καναδοί αρχαιολόγοι έφεραν στο φως, όπως ισχυρίζονται, το αρχαιότερο κτίριο της πόλης Μερών του Σουδάν. Με βάση τη μέθοδο ραδιοχρονολόγησης υπολογίστηκε ότι κτίστηκε το 900 π.Χ.

Η χρονολόγησή του απαντάει κατά ένα μέρος σε ερωτήματα και κενά για την περίοδο μεταξύ του 2500 π.Χ. και του 800 π.Χ. στη Μερών. Από το 800 π.Χ. συναντάει κανείς στο κεντρικό και βόρειο Σουδάν - το αρχαίο Κους - παλάτια, και ναούς, πυραμίδες και άλλα μνη-

μεία με ιερογλυφικά με σαφείς επιρροές από αυτά της Αιγύπτου. Πριν από το 800 π.Χ. δεν υπήρχαν μέχρι τώρα αρχαιολογικά τεκμήρια.

Τώρα στόχος των αρχαιολόγων είναι η αναζήτηση περισσότερων στοιχείων για τις απαρχές του πολιτισμού του Κους. Γι' αυτό προσανατολίζουν τις έρευνές τους για την εύρεση του παλαιότερου ναού του Άμμωνα, Αιγύπτιου θεού που λατρεύτηκε και από τους κατοίκους της Μερών.

Το βασίλειο του Κους, εκτεινόταν σε μια περιοχή 1.500 χλμ. μεταξύ της Ν. Αιγύπτου και του Χαρτούμ, και λειτουργούσε στα πρότυπα των φαραώ της Αιγύπτου.

Αποκάλυψη προϊστορικού κτιρίου στην Κύπρο

Ένα μεγάλο κτίριο, διαστάσεων περίπου 30 μ. x 20 μ., που χρονολογείται γύρω στο 1200 π.Χ., αποκάλυψαν οι φετινές ανασκαφές στο Χαλά Σουϊτάν Τεκκέ, κοντά στον διεθνές αεροδρόμιο της Λάρνακας. Το κτίριο, το οποίο περιλαμβάνει χώρους κατοίκησης και εργαστήρια, εντοπίστηκε με τη μέθοδο του γεωραβτή, με τη βοήθεια της οποίας ακτινογραφείται το υπέδαφος σε βάθος δύο μέτρων, αποκαλύπτοντας όχι μόνο περιγράμματα κτιρίων αλλά και λεπτομέρειες στο εσωτερικό τους.

Από τα πιο σημαντικά αντικείμενα που βρέθηκαν είναι ένας σφραγιδοκύλινδρος και ένα ειδώλιο από λευκό και μελανό λίθο, που παριστά γυναικεία θεότητα. Επίσης σφοντύλια και βαρίδια που βρέθηκαν στα εργαστήρια μαρτυρούν χώρο υφαντουργικών δραστηριοτήτων, ενώ τα κοχύλια της θάλασσας που ανασκάφηκαν στους χώρους αυτούς δείχνουν ότι τα υφάσματα βάφονταν μωβ.

Στους χώρους κατοίκησης βρέθηκε ιδιαίτερα μεγάλη ποικιλία υψηλής ποιότητας μυκηναϊκής κεραμικής. Τα αγγεία περιλαμβάνουν πρόχους, κύπελλα, κρατήρες και άωτα αγγεία. Η κυπριακή κεραμική είναι σε δακτυλιόσχημη βάση.

Η κεραμική περιλαμβάνει επίσης και λευκόχρωμη κεραμική τοπικής παραγωγής, με περίπλοκα μοτίβα ερυθρού, μελανού και καφέ χρώματος. Η οποία υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλές είδος σε όλη την ανατολική Μεσόγειο.

Πειραιϊκά προσκλητήρια στα μεταπολεμικά «πέτρι

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

Στην τρέχουσα περίοδο της οικονομικής κρίσης, ο μωδιασμένος από τα συσσωρευμένα προβλήματα άνθρωπος έχει πολλούς τρόπους να εκφραστεί. Είτε αδρανή απογοητευμένος για το αβέβαιο μέλλον είτε ανέχεται και αισιοδοξεί περιμένοντας τις εξελίξεις για ένα ελπιδοφόρο αύριο. Στατιστικά έτσι συμπεριφέρονται οι περισσότεροι. Ο καθένας κάνει την αυτοκριτική του, διορθώνει τα λάθη του, προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες. Ένα ελάχιστο ποσοστό ατόμων ανακατευτά ακόμα με τα κοινά κι επιμένει να βρίσκει διεξόδους στα οικονομικά, αθλητικά, κοινωνικά, πολιτιστικά δρώμενα του χώρου που τον περιβάλλει. Τα χρήματα όμως είναι περιορισμένα με αποτέλεσμα να δημιουργείται σε κάθε σύλλογο σοβαρό οργανωτικό ζήτημα και να τίθεται θέμα επιβίωσής του.

Η ζωή έχει τα πισωγυρίσματά της. Σε παισιότερες, διαφορετικές εποχές κρίσεων, τα προβλήματα δεν ήταν μόνο οικονομικά, αλλά βαθιά πολιτικά και ιδεολογικά. (Ίσως αυτό να ισχύει και σήμερα αλλά τουλάχιστον βρισκόμαστε σε καιρό ειρήνης. Δεν υφίσταται ένοπλος αγώνας, ο εχθρός τώρα είναι αόρατος, μεταμφιεσμένος σε χρέος ενός μεγάλου, αδιευκρίνιστου αριθμού ευρώ. Παράλληλα θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για πτώση των αξιών, για έλλειψη επαφής, για ανεπάρκεια συντονισμού ώστε να επιτευχθεί η εξεύρεση κατάλληλων λύσεων αν τα παραπάνω δεν ήταν ο γενικός κανόνας στην πορεία της ανθρώπινης ιστορίας). Συγκεκριμένα, αναφερόμενος στα αμέσως μετά την απελευθέρωση χρόνια, οι εμφύλιες συγκρούσεις και τα πάθη για την ένταξη της Ελλάδας στη σφαίρα επιρροής της αρεσκείας κάθε πλευράς δημιούργησαν μια ατμόσφαιρα ανασφάλειας, φόβου, αταξίας, αργοπορίας στην ανασυγκρότηση του κράτους. Όταν σιγά αλλή σταθερά ξεκαθάριζε το τοπίο και οι αντιφρονούντες παραδέχονταν το σύστημα ή έπαιρναν την οδό της εξορίας και μετακόμιζαν στα σωφρονιστικά στρατόπεδα, ο κόσμος άρχισε να οργανώνεται και να επιστρέφει στις προπολεμικές του συνθήκες επαναφέροντας και ζωντανεύοντας τους φυσιοκρατικούς, πολιτιστικούς, λογοτεχνικούς συλλόγους, τα σωματεία, τους αθλητικούς και ναυταθλητικούς ομίλους.

Για τις κάθε λογής εκδηλώσεις τους ευνόητο ήταν ότι έπρεπε να ειδοποιηθούν έγκαιρα τα μέλη και οι "επίσημοι" καλεσμένοι, οι αντιπρόσωποι της θρη-

σκευτικής ηγεσίας, ο εκάστοτε δήμαρχος, οι αρχές της πόλης, οι πολίτευτές και βουλευτές του νομού. Τα μέσα που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τότε ήταν η προφορική ενημέρωση, η αναγγελία στις περιοδικές τους εκδόσεις και στις τοπικές εφημερίδες, η τηλεφωνική γνωστοποίηση και η αποστολή προσωπικών, ειδικά τυπωμένων για την περίπτωση προσκλήσεων.

Τα περισσότερα προσκλητήρια αρχικά ήταν χειρόγραφα ή περασμένα στη γραφομηχανή, συνταγμένα πάνω στα επιστολόχαρτα των φορέων. Αργότερα με φτηνό κόστος έβγαιναν όλα τυπωμένα, σε διάφορα μεγέθη και ποιότητα του χαρτιού. Τα πειραιϊκά τυπογραφεία των Σπύρου Βαθσαμίδα, Μaráκη - Δασκαλάκη, Γεωρ. & Αθαν. Υφαντίδη, Σαρικοπούλου, Λιοντή - Κουβαράκη, Φερούση, Γ. Μαυρομμάτη, Σμυρή, Δημήτρη Τσουρουνάκη κ.ά. είχαν πολλή δουλειά να κάνουν. Παρακάτω δημοσιεύουμε για πρώτη φορά ένα μικρό χαρακτηριστικό δείγμα τέτοιων προσκλήσεων. Κάποιες αντικατοπτρίζουν το βαρύ κλίμα του 1945-50, άλλες είναι πιο απλές, απευθυνόμενες σε ήμερες, καθημερινές πολιτιστικές δραστηριότητες των Πειραιωτών.

Ένωσις Πωλησάντων Ακίνητα Πειραιώς. Εν Πειραιεί τη 21η Μαΐου 1947. Πρόσκλησις. Παρακαλείσθε όπως μας τιμήσετε προσερχόμενος εις την Γ. Συνέλευσιν της Ενώσεώς μας γενομένην την 25 τρέχ. ημέραν Κυριακήν και ώραν 11ην π.μ. εν τω Κινηματογράφω ΣΠΛΕΝΤΙΤ. ΠΑΣΑΛΙΜΑΝΙ. Ο Πρόεδρος Σκουνάκης Δ. Ο Γ. Γραμματεύς Κρέστας Ιωάν. ΙΗ Ένωση διεκδικούσε τα ακίνητα που είχαν πουληθεί από ανάγκη και πίεση κατά τη διάρκεια της κατοχής].

Λαϊκή Νεολαία. Διεύθυνσις Πειραιώς. Γραφεία: Κολλοκοτρώνη και Γεωργίου. Εν Πειραιεί τη 20-6-47. Λαμβάνομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν Υμίν, ότι η Λαϊκή Νεολαία διοργανώνει την 29-6-47, ημέραν Κυριακήν και ώραν 10.30' πρωινήν εν τω Δημοτικώ Θεάτρω Πειραιώς, Μεγάλη Καλλιτεχνική Εορτή με σκοπόν την ενίσχυσιν των οικογενειών Αστυνομίας Πόλεων και Χωροφυλακής, εκτελεσθέντων κατά το Δεκεμβριανόν Κίνημα. Όθεν, παρακαλούμεν Υμάς, όπως τιμήσετε δια της παρουσίας Σας την Καλλιτεχνικὴν Εορτήν μας. Διατελούμεν μετά πάσης τιμής, ο Πρόεδρος Χ. Αλεβίζος. Ο Γ. Γραμματεύς Σ. Μπεκάκης. [Αρχηγός της Λαϊκής Νεολαίας ήταν ο Κων. Τσαλδάρης].

Εκπαιδευτικός Σύνδεσμος Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ. Νυκτερινά Σχολαί Μηχανικών. Εν Πειραιεί τη 1 Ιουλίου 1947. Αξιότιμε κύριε Βουλευτά, Η Σχολή Μηχανικών του Εκπαιδευτικού Συνδέσμου "Ο Προμηθεύς", τελοῦσα την προσεχὴ Κυριακὴν 6 Ιουλίου 1947 και ώραν 11 π.μ. τας Επιδεικτικὰς αὐτῆς εξετάσεις καθ' ὅς θα λάβη χώραν και η τελετὴ της βραβεύσεως των διακριθέντων εις επιμέλειαν και ἥθος μαθητῶν θα θεωρήσῃ υψίστην αὐτῆς τιμὴν να δεχθῇ Υμάς εν τη μεγάλῃ αἰθούσῃ του εν Πειραιεί Μεγάλου "Πάλλας" (Πασαλιμάνι Βασιλίσσης Σοφίας 154) εν τη οποία θα τελεσθούν αι εξετάσεις της σχολῆς. Ευελπιστούντες ὅτι θα θελήσῃτε να παράσχῃτε δια της Υμετέρας παρουσίας την ηθικὴν Υμῶν ενίσχυσιν εις το επιτελούμενον αθούρῳ εν τη σχολῇ ημῶν Εθνικὸν και Κοινωνικὸν ἔργον διατελούμεν, Μετά της προσεικούσης τιμής. Ο Πρόεδρος Χρ. Γιόζας. Ο Γεν. Γραμματεὺς Ευστ. Ματθαίου. Ο Διευθυντὴς της σχολῆς Αλέξ. Παππάς.

Ο Δήμαρχος Πειραιώς κύριος Γεώργιος Β. Χαραλαμπίδουλος έχει την τιμήν να παρακαλέσῃ τον κ. --- ὅπως ευαρεστηθῇ και παραστή εις το καθιερωθέν επίσημον Μνημόσυον υπέρ αναπαύσεως των ψυχῶν των ευρόντων τον θάνατον εκ των εναερίων βομβαρδισμῶν της πόλεως του Πειραιώς ὅπερ θέλει τελεσθῇ επιμελεία του Δήμου εν τω Νεκροταφείῳ Αναστάσεως την 11 Ιανουαρίου [1948] ημέραν Κυριακήν και ώραν 10.30 π.μ.

Πρόσκλησις. [Με αποτύπωμα σφραγίδας: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ]. Υπό την προτασίαν της Α. Ε. του κ. Υπουργού Εθνικῆς Προνοίας. Ο Σύλλογος Υπαλ-

να χρόνια»

λήλων Υπηρεσίας Κοινωνικής Προνοίας Πειραιώς δίδει μεγάλην παράστασιν εν τω Δημοτικῷ Θεάτρῳ Πειραιῶς. Την 2αν Φεβρουαρίου 1948 ημέραν Δευτέραν και ὥραν 7 μ.μ. υπέρ των οικογενειῶν των πεσόντων αξιωματικῶν και οπλιτῶν κατὰ την μάχην της Κονίτσης τη συμπράξει της Εθνικῆς Λυρικῆς Σκηνῆς με το ἔργον Ο ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΟΣ.

Συνοικιακός Σύνδεσμος Καμινίων. Πρόσκλησις. Αξιότιμε Κύριε, Παρακαθεῖσθε ὅπως ευαρεστούμενος τιμήσετε δια της παρουσίας σας την ἐπέτειον εορτῆν του Συνδέσμου μας Γενομένην την 15ην Αυγούστου 1948 ημέραν Κυριακὴν ἐπὶ της Πλατείας Χίου, Ρέντη και Δωδεκανήσου. Ο Πρόεδρος Π. Σταυριανῆς. Ο Γ. Γραμματεὺς Ι. Παντελάκης. Αἱ προσκλήσεις ονομαστικά. Παιδιά κάτω των 7 ἐτῶν απαγορεύεται εἰς τον τόπον των ἐπισήμων. Ἰτο πρόγραμμα περιελάμβανε κυρίως συμμετοχὴ αθηνητῶν σε Βόλεϋ Μπῶλ μεταξύ Φοῖνικος Καμινίων και Εν. Καραβά (αθηνοθέτης σε αὐτὸ ἦταν ο Σύνδεσμος Γηγενῶν Πειραιῶς), δρόμους ἀπὸ 60 μέχρι 200 μέτρα και ἐπιδείξεις διαφορῶν ἐλληνικῶν χορῶν.

Εν Πειραιεὶ τη 11-9-48. Πρόσκλησις. Το Διοικητικόν Συμβούλιον των εν Πειραιεὶ Μηθῶν η "Αγία Σοφία", ἔχει την τιμὴν να σας προσκαλέσῃ εἰς την ετησίαν εορτῆν του Συνδέσμου πραγματοποιηθησομένην την 19ην τρέχοντος ημέραν Κυριακὴν και ὥραν 9ην π.μ. εἰς τον ἱερόν ναόν Ἀγίου Γεωργίου Κερατσινίου (Ταμπουριῶν), εἰς ὃν θα ψαλῇ λειτουργία μετ' ἁρτοκλασίας και να σας παρακαλέσῃ, ὅπως τιμήσετε ταύτην δια της παρουσίας σας. Με πατριωτικούς χαιρετισμούς. Το Διοικ. Συμβούλιον. Ο Πρόεδρος Γεωρ. Ι. Ξυδούς. Ο Γεν. Γραμματεὺς Ν.Κ. Βήχος. ἸΓραφεῖα στην οδὸ Γκούρα 5. Το "Με πατριωτικούς χαιρετισμούς" εἶναι διορθωμένο με το χέρι σε "Μετὰ πάσης τιμῆς".

Ολυμπιακός Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιῶς. Εν Πειραιεὶ, τη 3 Σεπτεμβρίου 1950. Πρόσκλησις. Ἐχομεν την τιμὴν να σας παρακαλέσωμεν ὅπως ευαρεστηθῆτε και τιμήσετε δια της παρουσίας σας τους ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΚΟΛΥΜΒΗΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ του Συνδέσμου μας, τελεσθησομένους την προσεχὴ Κυριακὴν 10ην τρέχοντος και ὥραν 4 μ.μ. εν τῷ Ναυτικῷ μας Σταδίῳ (Πασαλιμάνι). Μετὰ τιμῆς. Ο Πρόεδρος Μιχ. Μανούσκος. Ο Γεν. Γραμματεὺς Αἰ. Τσιμερλής. Ο Ἐφορος Ναυτικοῦ Ἰω. Παπαδάκης.

ΠΕΙΡΑΪΚΑ & άλλα...

ΠΕΙΡΑΪΚ

Τιμητική λογοτεχνική βραδιά προς τιμή της εξαιρετής λογοτέχνου Πειραιώτισσας και φίλης Τούλλας Π. Μπούτου οργανώθηκε την Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου 2011 το βράδυ από τις εκδόσεις Γαβριηλίδη στον αθηναϊκό χώρο τους. Μίλησαν η Ροζίτα Σώκου, η ιστορικός Λίτσα Μπαφούνη, διευθύντρια Πολιτισμού του Δήμου Πειραιώς, ενώ οι ηθοποιοί Ηλιάνα Παναγιωτούνη και Μάρω Αργίτη διάβασαν αποσπάσματα από το τελευταίο αυτοβιογραφικό βιβλίο της γνωστής λογοτέχνου «Το παραμύθι μιας ζωής» που έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον όλων των Πειραιωτών κι έχει αποσπάσει ευμενή σχόλια και καλές κριτικές από την πλειοψηφία του βιβλιοφίλου κοινού.

Τις τελευταίες ημέρες του Ιουλίου η απώλεια του λογοτέχνου Παναγιώτη Τσουτάκου υπήρξε οδυνηρή και λύπησε βαθύτατα τον πνευματικό κόσμο Πειραιώς, Αθηνών και Κερατσινίου. Γιατί ο Π.Τ. υπήρξε άξιος κι αγαπητός άνθρωπος των Γραμμάτων με πλούσια, επίδεκτη λογοτεχνική, πνευματική και δημοσιογραφική προσφορά. Είχε διατελέσει πρόεδρος της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών και του Ομίλου Πειραιώς για τη διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας.

Η κηδεία του έγινε την Πέμπτη 28 Ιουλίου ε.ε. το απόγευμα από τον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου του Νεκροταφείου του Σχιστού με παρουσία πολλών πνευματικών ανθρώπων. Τελευταίο χαιρετισμό απύθνυν ο ηθοποιός κ. Αλέκος Χρυσοστομίδης, ο λογοτέχνης κ. Γιάννης Μαθές εκ μέρους του ΟΔΕΓ Πειραιώς κι ο δημοσιογράφος κ. Στέλιος Τραϊφόρος από την Ε.Τ.Ε.Π. Κερατσινίου. Στη σορό του Π. Τσουτάκου κατατέθηκαν πολλά στεφάνια μεταξύ των οποίων του Δήμου Κερατσινίου, του ΟΔΕΓ Πειραιώς και του Ελληνοουκρανικού Επιμελητηρίου.

Την Κυριακή 28 Αυγούστου ε.ε. το πρωί στον ιερό ναό Αγίου Γεωργίου Κερατσινίου τελέσθηκε το σαρανταήμερο μνημόσυνο του Παναγιώτη Τσουτάκου (1920-2011) που υπήρξε, ένας ευγενής κι ευπρεπής αγωνιστής της ζωής.

Στο πνευματικό κέντρο του ναού μετά από εισήγηση του πατρός Ποιηκάρπου μίλησαν για το έργο και την προσωπικότητα του εκλιπόντος ο δήμαρχος Κερατσινίου - Δραπετσώνας κ. Λουκής Τζανής, ο φιλόλογος Παναγιώτης Μητροπέτρος, η λογοτέχνης κα Κική Κοκκίνου, από την ΕΤΕΠ Κερατσινίου, ο εγγονός του Π.Τ. κ. Γεώργιος Μπριακόλης κι ο πρόεδρος του ΟΔΕΓ Πειραιώς.

Στη «Φωνή των Πειραιωτών» (1-9-2011) δημοσιεύθηκε ο αποχαιρετισμός της φιλοδόγου Μαρίας Καραβά - Γαλήνη, τ. γεν. γραμματέως του ΟΔΕΓ Πειραιώς στον λογοτέχνη - δημοσιογράφο Παναγιώτη Τσουτάκο.

Ο Ιούλιος σηματοδοτήθηκε επίσης από την απώλεια του αγαπητού φίλου Νίκου Κατσουλιού, γνωστού για την έκδοση του Χριστιανικού Ημεροδελτίου. Το «Πειραικό Ορόσημο» εκφράζει τη θλίψη του στη σύζυγό του Μαντώ, γνωστή λογοτέχνίδα κι εκδότρια του λογοτεχνικού περιοδικού «Αντιπαραθέσεις» και στη μοχαχοθυγατέρα του Έλενα.

Η μνήμη της ευγενικής μορφής του μειλίχιου και πράου Νίκου Κατσουλιού ας μείνει αιώνια κι ανεξίτηλα χαραγμένη στις καρδιές μας.

Η Πολιτιστική Ένωση Περάματος οργάνωσε στα εντευκτήριά της την 6η Ιουλίου ε.ε. ημέρα Τετάρτη βραδιά μνήμης του λογοτέχνη Χρίστου Ι. Αδαμόπουλου. Μετά από εισηγήσεις του προέδρου Γ. Λειβαδίτη και του πρ. Προέδρου Π.Ε.Π. Φιλοδόγου κ. Ηλία Λάσκαρη κύριοι ομιλητές ήταν ο φιλόλογος κ. Παναγιώτης Μητροπέτρος κι ο λογοτέχνης κ. Αντώνης Ζαρίφης που μίλησε από καρδιάς για το πολυσήμαντο, πολυπλευρο λογοτεχνικό έργο του πνευματικού συνοδοιπόρου του και φίλου του Χρίστου Αδαμόπουλου.

Παρατάθηκε επί εξάμηνο η θητεία του Δ.Σ. των σωματείων «Όμιλος Πειραιώς για την Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας» και «Φιλολογική Στέγη Πειραιώς».

Η παρουσίαση του πολυσήμαντου βιβλίου «Το γένος των Μαυρογορδάτων (Μαυροκορδάτων) στη Ρωσική Αυτοκρατορία». Χίος 2011, σελ. 192 έγινε την Παρασκευή 2 Σεπτεμβρίου το απόγευμα στο αίθριο αμφιθέατρο του Ιδρύματος «Μαρί-

ας Π. Τσάκου» στη Χίο.

Το βιβλίο έχει συγγράψει ο Ουκρανός ιστορικός δρ. Βαλέρι Τομάζοβ κι εκδόθηκε από τις εκδόσεις «Αθήνα Πι» της Χίου που ανήκουν στον κ. Αντώνη Παληό με τη χορηγία του Προέδρου του Ελληνοουκρανικού Επιμελητηρίου κ. Ιωάννη Πολυχρονόπουλου, επίτιμου δημότη Χίου.

Η εκδόληση τελούσε υπό την αιγίδα της Πρεσβείας της Ουκρανίας στην Ελληνική Δημοκρατία. Το βιβλίο αυτό, είναι τρίτο στη σειρά που εκδίδεται από το Ελληνο-Ουκρανικό Επιμελητήριο με ιστορικές αναφορές και γεγονότα, που αφορούν οικογένειες της Χίου, οι οποίες μεγαλούργησαν την περίοδο του 18ου και στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα σε πολλές πόλεις της πρώην Ρωσικής Αυτοκρατορίας, όπως Μαριούπολη, Νικολάεφ, Οδησός, Ροστόφ - Ντον, Ταγκανρόγκ.

Μέχρι σήμερα έχουν κυκλοφορήσει, εκτός του προαναφερθέντος βιβλίου, το «Θεόδωρος Παύλος Ροδοκανάκης» του Κώστα Γ. Αυγητίδη (2004) και το «Γένος των Πετροκόκκινων» κας Λίλια Μπελοούσοβα (2007).

Οι εκδόσεις αυτές εντάσσονται στην προσπάθεια του Ελληνο-Ουκρανικού Επιμελητηρίου μαζί με τους φίλους του, Χίους εφοπλιστές, Παναγιώτη Τσάκο, Σίμο Παληό, Νίκο Μαυριδόγλου, να αναμοχλεύσουν «τα έργα και τις ημέρες» των Χιωτών επιχειρηματιών, οι οποίοι με την εργατικότητα και την ευστροφία τους πλούτισαν την ιστορία της εποχής τους.

Το βιβλίο παρουσίασε ο κ. Μ. Βαρδάς, Ιστορικός - Υπεύθυνος του Τμήματος Γενεαλογίας του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Τους εκλεκτούς καλεσμένους χαιρέτησαν ο Πρόεδρος του Ελληνο-Ουκρανικού Επιμελητηρίου κ. Ι. Πολυχρονόπουλος, η Α΄ Σύμβουλος της Πρεσβείας της Ουκρανίας στην Ελληνική Δημοκρατία κα Άννα Τσιένκο, και ο Πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της Βιβλιοθήκης Χίου «Κοραής» κ. Π. Καλογεράκης, συντονιστής της παρουσίασης ήταν ο κ. Σταύρος Μιχαηλίδης, Υποναύαρχος Λ.Σ., Διευθυντής του Ιδρύματος «ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΚΟΥ».

Στην παρουσίαση παρευρέθησαν εκπρόσωποι του Μητροπολίτη της Ιεράς Μητρόπολης Χίου, επίσημοι εκπρόσωποι φορέων του νησιού, βουλευτές, επιχειρηματίες, στρατιωτικοί, δημοσιογράφοι και πλήθος κόσμου.

Το Ίδρυμα Τσάκου είναι γνωστό για τη θετική συμβολή του στην διάδοση της ελληνικής γλώσσας στην Ουρουγουάη. Ο Δημήτριος Στ. Μαυροκορδάτος (1921 - 1973) είναι γνωστός για τη δημιουργία της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πειραιώς με τη δωρεά σημαντικού αριθμού βιβλίων. Είχε αποκτήσει οικία στον Πειραιά στον ομώνυμο δρόμο κάθετο της Χατζηκυριακού.

Το τρίμηνο Ιουλίου, Αυγούστου, Σεπτεμβρίου σημαδεύεται από πολλές χριστιανικές εορτές που προσελκύουν ζωνόρο το ενδιαφέρον των πιστών και των ανθρώπων που ασχολούνται με τα κοινά.

Έτσι το τρίμηνο αρχίζει με την εορτή των Κοσμά και Δαμιανού των Αναργύρων κι υπάρχουν ομώνυμοι ιεροί ναοί στον Πειραιά (Παθ. Κοκκινιά) και στο Κερατσίνι και το ομώνυμο παρεκκλήσι του Τζαννείου Νοσοκομείου. Στις 11 Ιουλίου της Αγίας Ευφημίας της μεγαλομάρτυρος και της Όλγας της Ισαποστόλου, εορτάζουν και τα παρεκκλήσια της Αγίας Όλγας (περιοχή Ευαγγελιστριάς) και του Ναυτικού πρ. Ρωσικού Νοσοκομείου.

Στις 20 Ιουλίου πανηγυρίζει ο ιερός ναός του Προφήτη Ηλίου στο λόφο της Καστέλλας.

Στις 25 Ιουλίου είναι η Κοίμηση της Αγίας Άννας και πανηγυρίζει ο ομώνυμος ιερός ναός στα περιβόδια μεταξύ Ρέντη και Παλιάς Κοκκινιάς.

Στις 26 Ιουλίου εορτάζει ο ιερός ναός της Αγίας οσιομάρτυρος Παρασκευής στην Καλλιόπη, όπου υπηρέτησε ο σημερινός Μητροπολίτης Νικαίας Αλέξιος Βρυώνης.

Στις 27 Ιουλίου πανηγυρίζει ο ιερός ναός του μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος στη Δραπετσώνα και στην 29 του αυτού μηνός είναι τα ονομαστήρια του πρώην Μητροπολίτη Πειραιά Καλλινίκου που εορτάσθηκαν στην Ιερά Μονή Χρυσοπηγής.

Στις 30 Ιουλίου (16 με το παλαιό ημερολόγιο) εορτάζει ο ιερός ναός της Αγίας Μαρίας των Γ.Ο.Χ. στην Καλλιόπη. Στις 6 Αυγούστου, η εκκλησία μας εορτάζει την Μεταμόρφωση του Σωτήρος στο όρος Θαβώρ και στον Πειραιά πανηγυρίζει ο φερώνυμος ιερός ναός στην Παλιά Κοκκινιά, όπως επίσης και στο Μοσχάτο.

Δεκαπενταύγουστος, το Πάσχα του Καλοκαιριού, εορτάζουν οι εκκλησίες της Παναγίας. Στον Πειραιά στο όνομα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου τιμάται το επί της οδού Εθ. Βενιζέλου (Κεχαγιά) παρεκκλήσι του Αγίου Δημητρίου Ν. Φαλήρου, μαζί με τον Ευαγγελισμό και τον Άγιο Στυλιανό. Οι άλλες εκκλησίες της Παναγίας είναι του Ευαγγελισμού, των Εισοδίων της Θεοτόκου, στο λόφο του Βώκου, της Ζωοδόχου Πηγής (Καλλιόπη και Καμινιά).

Την επομένη της Παναγίας, (16.8) η Εκκλησία εορτάζει το θαύμα του Αγίου Γερασίμου και πανηγυρίζει ο ναός κάτω την Παναγίτσα Ν. Φαλήρου, όπως ανωτέρω αναφέραμε. Την 23η Αυγούστου εορτάζεται η απόδοση της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Παναγία Φανερωμένη ή τα Εννιάμερα της Παναγίας, όπως λέγει ο λαός). Ομώνυμος ναός υπάρχει στη Σαλαμίνα (περιοχή Φανερωμένη), ενώ άλλες οι εκκλησίες οι αφιερωμένες στην Παναγία ή όχι έχουν πανηγυρική λειτουργία.

Την 27 Αυγούστου εορτάζει ο Άγιος Φανούριος στη Δραπετσώνα καθώς και το εκκλησάκι κάτω από τον Ι.Ν. Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο Μοσχάτο. Σύνθηες έθιμο οι φανουρόπιτες.

Την 29η Αυγούστου η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του αποτομής τιμίας κεφαλής του Ιωάννου Βαπτιστού και πανηγυρίζει ο ιερός ναός στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη. Την επομένη (30.08) του Αγίου Αλεξάνδρου, εορτάζει ο ομώνυμος ναός στο Παλαιό Φάληρο.

Το Σεπτέμβριο τιμάται το γενέθλιο της Υπεραγίας Θεοτόκου (08.09) και πανηγυρίζει ο ιερός ναός Παναγίας της Ελεούσας.

Στις 14 Σεπτεμβρίου η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού κι εορτάζει ο ιερός ναός στην ομώνυμη θέση Σταυρός στο λόφο της Καστέλλας.

Στις 17 Σεπτεμβρίου Σοφίας, Πίστewας και Αγάπης μαρτύρων, πανηγυρίζει ο ναός στην ομώνυμη συνοικία του Πειραιά.

Στις 24 Σεπτεμβρίου πανηγυρίζει ο ιερός ναός της Παναγίας της Μυρτιδιωτίσσης παρά το Νέο Φάληρο.

Στις 27 Σεπτεμβρίου, η εταιρεία ERMA FIRST ESK Engineering Solutions S.A., η οποία ανήκει στον όμιλο επιχειρήσεων του κ. Ι. Πολυχρονόπουλου, διοργάνωσε

τεχνική εσπερίδα (forum) κατά την οποία, παρουσία στελεχών των μεγαλύτερων ελληνικών ναυτιλιακών εταιρειών, παρουσιάστηκε το πρώτο ελληνικό σύστημα Ballast Water Treatment, που κατασκευάζεται στις εγκαταστάσεις της προαναφερόμενης εταιρείας στο Βιομηχανικό Πάρκο Σχιστού.

Στο forum παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν οι κανονισμοί του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού για τη διαχείριση του θαλασσιού Έρματος και έγιναν εκτενείς συζητήσεις σχετικά με τις τελευταίες εξελίξεις ως προς το νομοθετικό πλαίσιο, τα ζητήματα δοκιμών και δειγματοληψίας επί του πλοίου, θέματα που προβληματίζουν εντόνως τις ναυτιλιακές και διαχειριστικές εταιρείες.

Μια προσπάθεια που χρήζει της προχώρας όχι μόνο του Ελληνικού αλλά ολόκληρου του Ναυτιλιακού κόσμου.

Ο ΕΛΛΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ο τηλεοπτικός σταθμός του Ιδρύματος SKY ανέλαβε την πρωτοβουλία και την 3-9-2011 διοργάνωσε δωρεάν περιήγηση του κοινού στον Ελλαίωνα.

Στη δεύτερη περιήγηση της 16-9-2011 είχα την τύχη να μετάσχω και εγώ, εκφράζοντας διά της παρούσης ένα θερμό ευχαριστώ στο SKY.

Οι πρώτες εντυπώσεις μου ήταν απογοητευτικές από την άκρατη πολεοδομική ακαταστασία της περιοχής. Αργότερα όμως κατέβηξα στη βεβαιότητα σωτηρίας του τελευταίου σωζόμενου τμήματος προς τον Κηφισό και προς τον Α.Ι. Ρέντη. Επίσης κατέβηξα στη δυνατότητα βελτιώσεως των υπολοίπων διάσπαρτων τμημάτων ελλαιώνας στις διάφορες περιοχές.

Τα διάφορα όμως σωζόμενα κτίσματα: παλιά αγροκτήματα, κατοικίες, παλαιά εργοστάσια και κυρίως τα διάσπαρτα αιωνόβια ξωκκλήσια ρυθμού Βασιλικής με τρούηλο ή χωρίς, καθώς ξεφυτρώνουν μέσα από τη γη που τα έχει παραχώσει η μακρόχρονη ζωή τους 500 ετών, από την άλωση της Πόλης μέχρι και 800 ετών, σε συγκινούν και σε παρακινούν να κάνεις τα βήματα του Δημ. Καμπούρογλου, του Αναδρομάρη που τα επισκεπτόταν για προσκύνημα και περιγραφή.

Σήμερα στο Αττικό λεκανοπέδιο αντί ελλαιών κυριαρχεί πλήρης πολεοδομική αναρχία. Εκεί που η ελιά έδινε το χρώμα της, την ιστορία, την ομορφιά και τα οφέλη της, τώρα κυριαρχεί η ακαταστασία και το τσιμέντο.

Άποψη των Αθηνών από τον Προφήτη Ηλία (Χαϊδάρη). Η περιοχή με το πράσινο είναι ο Ελλαίοντας. Επιχρωματισμένη λιθογραφία του Laplante 1879

Η Ιερά Οδός ξεκινώντας από το Δίπυλο του Κεραμεικού διασχίζει σιδηροδρομικές γραμμές, γέφυρες, σπίτια, πολυκατοικίες και εργοστάσια, το κουφάρι «της ελλιάς του Πλάτωνος» ευτυχώς αναγεννώμενο, το υπό κατασκευήν γήπεδο Παναθηναϊκού, το Εμπορικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων και το μετασκευαζόμενο σε Ισλαμικό Τζαμί χώρο του.

Και κάπου - κάπου προς το τέλος βήλεις ανάμεσα στα αυθαίρετα ένα μικρό σωζόμενο κομμάτι του Ελλαίονος.

Μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα το ελληνικό τοπίο δεν είχε ακόμη δεχθεί τις συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης.

Η φύση διατηρούσε την παρθενική ομορφιά της Ελληνικής Γης με την αγνότητα της χλωρίδας και του πλούσιου ζωϊκού της βασίλειου και με τον πλούτο της ελληνικής πανίδας να προσφέρει ομορφιά αήλη και ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου.

Το Ελληνικό τοπίο ήταν συνυφασμένο αφενός με πευκοδάση στις ορεινές κυρίως περιοχές και αφετέρου με ελλαιώνες που κυριαρχούσαν στις πεδινές κυρίως εκτάσεις.

Ο Αττικός Ελλαίον από το 1500 π.Χ. περίπου μέχρι και το τέλος του 19ου - αρχές 20ου μ.Χ. αιώνα κυριάρχησε στο λεκανοπέδιο της Αττικής από τα όρια και τα τείχη των Αθηνών μέχρι το Αιγάλεω το οποίο διέσχιζε η Ιερά Οδός και έφθανε στον άηλο μεγάλο Ελλαίωνα της Ελευσίνας.

Συνεχίζοντας Δυτικά προς Κόρινθο συναντούσε τον άηλο ελλαιώνα που έωνε τα Μέγαρα με το επίνειό του.

Σ' ένα παμπάλαιο παθαιοημερολογητικό ξωκκλήσι της περιοχής μισοθαμένο από τους αιώνες μέσα στη γη, δυο στέφανα χρυσά κρατούσε πάνω στην Αγία Τράπεζα στο Ιερό του.

Ήταν 16-9-2011 και γιόρταζε η Πίστη, η Ελπίδα και η Αγάπη.

**ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΑΜΑΛΙΑΣ
ΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΗΣ, 1836 - 1853**

*Μεταγραφή. Εισαγωγή.
Μετάφραση. Σημειώσεις
ΒΑΝΑ & ΜΙΧΑΕΛ ΜΠΟΥΣΣΕ
Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ
Τόμοι 2 (Α+Β). Σελίδες 892 + 892*

Στο πολύ ενδιαφέρον και πολυσέλιδο βιβλίο, παρουσιάζονται ως "σώμα", στο ελληνικό κοινό, οι επιστολές της Βασίλισσας Αμαλίας προς τον πατέρα της Παύλο-Φρειδερίκο-Αύγουστο, Μεγάλο Δούκα του

βούργου και που καθύπνουν όλο το διάστημα μεταξύ της αφίξης της στην Ελλάδα και του θανάτου του πατέρα της.

Μέσα από τον επιστολικό "μονόλογο" της Αμαλίας, που είναι απλός, άμεσος, αυθόρμητος και ειλικρινής, παρακολουθούμε την εξέλιξη της ζωής στα πρώτα χρόνια του νεοελληνικού Κράτους. Από τις επιστολές αυτές ο αναγνώστης α) θα γνωρίσει το πραγματικό πρόσωπο της πρώτης Βασίλισσάς του, που προσέφερε στην Αθήνα ένα σημαντικό μέρος του κάλλους της (δημιουργία Εθνικού Κήπου, Ρεωφόρο Διονυσίου Αρεοπαγίτου, διαμόρφωση οδού Πατησίων, οικοδόμηση Πύργου Βασιλίσσης στα Λιόσια κ.ά.), β) θα βρει περιγραφές προσώπων και περιοχών που θα κινήσουν το ενδιαφέρον του, γ) θα παρακολουθήσει τον υψηλό βαθμό της διπλωματικής παρέμβασης των Τριών Δυνάμεων στο μικρό Ελληνικό Βασίλειο και με αίσθηση θα μάθει την παράδοση υπόθεση της δηλητηρίασής της από κάποιους που έρριξαν αρσενικό στο κρασί της, δ) θα αντλήσει πρωτογενή πηγή πληροφορησης για τα μέτρα που έλαβε ως Αντιβασιλίσα, αλλά και για τα αισθήματα αγάπης για την Ελλάδα και πραγματικής φιλανθρωπίας για το σύζυγό της Όθωνα.

Η αλληλογραφία της Αμαλίας, αποτελεί πραγματική προσφορά για τη γνώση των ιστορικών γεγονότων της περιόδου εκείνης, αλλά και ένα χρονικό για την εποχή και τα πρόσωπά της.

Γερ.-Νικ. Μπ.

Χρήστος Δ. Λάζος

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Εκδόσεις ΑΙΟΛΟΣ. Σελίδες 154

Ο Χρήστος Λάζος, γνωστός πολυγραφότατος συγγραφέας ιστορικών μελετών και βιβλίων, μας παρουσιάζει ένα μνημειώδες βιβλίο-θεούκωμα για τα παιχνίδια των Αρχαίων Ελλήνων, όπως αυτά αποτυπώθηκαν στην εποχή τους, κυρίως μέσα από την τέχνη.

Τα παιχνίδια, δείχνουν τον πολιτισμό, την ευαισθησία, την υψηλής ποιότητας διασκέδαση και την προχωρημένη τεχνολογία, αλλά και την επιδίωξη για καλλιέργεια του σώματος, του πνεύματος και της ψυχής σε συνδυασμό με την τέρψη μικρών και μεγάλων.

Το πόνημα πλούσιο σε υλικό, τεκμηριωμένο με αρχαίες αυθεντικές πηγές αποτελεί ένα πραγματικό κόσμημα ιστορικής γνώσης και ψυχικής ανακούφισης.

Γερ.-Νικ. Μπ.

Αχιλλεύς Γ. Λαζάρου

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ & ΛΑΟΙ

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ (ΝΑ) ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ & ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Τόμοι 4 (Α+Β+Γ+Δ). Σελίδες 672 + 696 + 718 + 806

Στο τετράτομο έργο του, ο Ρωμανιστής-Βαλκανολόγος, διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, έκτακτος Καθηγητής της Σορβόνης κ. Αχιλλεύς Γ.Λαζάρου, ασχολείται με όλα τα Εθνικά μας θέματα και με πλήθος επιστημονικών τεκμηρίων, ιστορικών και γλωσσικών μαρτυριών, πληθώρα παραπομπών και σχετική βιβλιογραφία δίνει απαντήσεις σε όλα τα φλέγοντα ζητήματα που δημιουργήθηκαν από την παρουσία του ελληνισμού στο χώρο της νοτιοανατολικής Ευρώπης και αποδεικνύει την πανάρχαια ελληνικότητα της περιοχής και την τε-

ράστια προσφορά των Ελλήνων στους λαούς με τους οποίους συμπορεύτηκε.

Στο έργο αυτό, ο πολυγραφότατος συγγραφέας ασχολείται με την Ελληνική Γλώσσα, το "Κουτσοβλαχικό" ζήτημα, το "Μακεδονικό", καταπιάνεται με την Επανάσταση του 1821, αναφέρεται στον πόλεμο του 1897 και 1912, ενώ ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και για το έπος του 1940. Παρ' όλο που, εκ πρώτης όψεως, ο Αχ. Λαζάρου φαίνεται να αναδεικνύεται πρωτοπόρος αγωνιστής διασφάλισης των Εθνικών μας συμφερόντων, εν τούτοις, για το φιλομαθή αναγνώστη, ο συγγραφέας αποκαλύπτεται ως ιστορικός ερευνητής που παρέχει απαντήσεις σε εθνικά θέματα με μοναδική πυξίδα τα αυθεντικά στοιχεία της ιστορικής τεκμηρίωσης.

Γερ.-Νικ. Μπ.

Τα μουσεία του μέλλοντός μας

Ενα συνέδριο για το πώς οι νέες τεχνολογίες φέρνουν τα εκθέματα πιο κοντά στο ευρύτερο κοινό

Πώς να βγουν τα μουσεία έξω από τους τοίχους του... μουσείου, "πώς θα ριξουν τους τοίχους που τα κρατούν κλειστά" ήταν το θέμα που απασχόλησε, επί δύο μέρες, την περασμένη Τρίτη και Τετάρτη στο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς, μουσειολόγους, πανεπιστημιακούς, ερευνητές, ειδικούς στη σύγχρονη μουσειολογία αλλιά και στις νέες τεχνολογίες. Πώς, με λίγα λόγια, τα μουσειακά αντικείμενα θα βρουν τρόπους να "περπατήσουν" στην πόλη, να "ανακατευτούν" με τους πολίτες αλλιά και τους τουρίστες των μεγάλων μουσείων, πώς τα έργα του χθες θα "στείλουν" το μήνυμά τους στους πολίτες του σήμερα; Και πώς μπορούν σε όλα αυτά να βοηθήσουν οι νέες τεχνολογίες και τα social media; Όλα αυτά τα άγνωστα στους πολλούς, αλλιά εξαιρετικά ενδιαφέροντα ακούστηκαν στη διημερίδα, που συνδιοργανώθηκε από το Μουσείο Μπενάκη και την Πρεσβεία των ΗΠΑ με τίτλο "Δικτυωμένο Μουσείο - Νέα μέσα και καινοτόμες ιδέες για τη διεύρυνση κοινού σε μουσεία και πολιτιστικούς φορείς". Μαζί με μερικές πικρές διαπιστώσεις που αφορούν την ελληνική πραγματικότητα των μουσείων. Η πρώτη ήταν φανερό σε όλους παραβρέθηκαν (τουλάχιστον στη διάρκεια της πρώτης μέρας): οι εκπρόσωποι των ελληνικών μουσείων, εκτός από το Μουσείο Ακροπόλεως, το Μουσείο Κυκλαδικής και στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, δεν έφτασαν μέχρι το νούμερο 138 της οδού Πειραιώς. Μετέφερε όμως στη διημερίδα την εμπειρία του ο εκπρόσωπος ενός μικρού μουσείου της περιφέρειας: του Μουσείου Καζαντζάκη.

Εν μέσω κρίσης

Με ποιον τρόπο λοιπόν οι κινητές μηχανές ξενάγησης, οι διαδικτυακοί τόποι και τα social media θα μπουν στην υπηρεσία των μουσείων και, το κυριότερο, θα φέρουν σε επαφή με τα εκθέματά τους ακόμα μεγαλύτερο κοινό; Κι αν τα ξένα μουσεία βασίζονται όλο και περισσότερο στη χρήση των νέων τεχνολογιών, κατακτώντας ευρύτερο κοινό και αξιοποιώντας περισσότερο την πολιτιστική κληρονομιά που διαθέτουν, τι συμβαίνει στην Ελλάδα; Είναι το μουσείο μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι στην Ελλάδα; Ολη αυτή η συζήτηση πώς αφορά τα κλασικά ελληνικά μουσεία; Και είναι δυνατόν εν μέσω κρίσης να αναδιοργανωθεί η λειτουργία των ελληνικών μουσείων;

Οι ειδικοί είχαν πολλή παραδείγματα και πολλές ολοκληρωμένες ερευνητικές δουλειές να παρουσιάσουν, αποδεικνύοντας με πρωτότυπες ιδέες με ποιους τρόπους (μέσω των νέων τεχνολογιών) μπορεί το μουσείο να συνδεθεί με το περιβάλλον, την πόλη που βρίσκεται, τη χώρα και το κοινωνικό σύνολο. Κι αν μέχρι τώρα στα ελληνικά μουσεία οι πληροφορίες μας προέρχονταν

Της Όλγας Σελλιά

μόνο από τις ταμπελίτσες που συνοδεύουν το κάθε έκθεμα, υπάρχουν πολλοί τρόποι, πολλές κινητές συσκευές που διευρύνουν εντυπωσιακά αυτές τις πληροφορίες και δίνουν τη δυνατότητα στον κάθε επισκέπτη να αναζητήσει πράγματα που τον ενδιαφέρουν, κι ίσως μετά να ανταλλάξει απόψεις με άλλους επισκέπτες και να δημιουργήσει έτσι πολλές και διαφορετικές προσωπικές εντυπώσεις και αφηγήσεις από τον ίδιο χώρο.

Χωρίς στόχο

Είναι δυνατόν στην Ελλάδα της κρίσης, στην Ελλάδα που τα μουσεία αγωνίζονται να λειτουργήσουν στοιχειωδώς, στην Ελλάδα που κυρίως βασίζεται στον τουρισμό όμως, να αναπτυχθούν νέες προοπτικές στα μουσεία; Πολλοί είπαν ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει η ωριμότητα της χρήσης νέων τεχνολογιών. Άλλοι αναφέρθηκαν στην αποσπασματικότητα των στόχων, σε προσπάθειες που διαρκούν όσο διαρκεί η χρηματοδότησή τους. "Δεν μας λείπει η γνώση σ' αυτή τη χώρα. Μας λείπει η στρατηγική για το πώς μια

προσπάθεια μπορεί να λειτουργήσει στα μουσεία με διάρκεια. Η τεχνολογία που χρηματοδοτήθηκε και αναπτύχθηκε είναι ανενεργή. Είτε γιατί δεν υπάρχουν χρήματα, είτε γιατί κανείς δεν ενδιαφέρεται, είτε γιατί ο νυν υπεύθυνος δεν ξέρει να την εμπλουτίσει με νέες πληροφορίες". Κι άλλοι μετέφεραν από το εξωτερικό την εμπειρία του εθελοντισμού: "Τα μουσεία μπορούν να αναδιοργανωθούν, να κάνουν πιο έξυπνη δουλειά".

ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ TRAM ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Σε συνάντηση που είχε ο Αντιπεριφερειάρχης Πειραιά κ. Στέφανος Χρήστου με τον Πρόεδρο της «ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε.», Χρήστο Τσίτουρα συζητήθηκαν ζητήματα που αφορούν τον προγραμματισμό υλοποίησης των έργων του ΜΕΤΡΟ και του TRAM στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά.

Πιο συγκεκριμένα:

1) Η δημοπράτηση της επέκτασης της γραμμής 3 του ΜΕΤΡΟ από το Χαϊδάρι μέχρι το Δημοτικό Θέατρο θα ολοκληρωθεί σύντομα. Εκτιμάται ότι η έναρξη των εργασιών θα γίνει πριν από τα τέλη του τρέχοντος έτους ενώ η ολοκλήρωση του έργου αναμένεται μέχρι τα τέλη του 2016.

2) Ο διαγωνισμός για την επέκταση του TRAM από το

ΣΕΦ μέχρι την Ακτὴ Ποσειδῶνος στο λιμάνι του Πειραιά, έχει ολοκληρωθεί ήδη καθυστερεί λόγω προσφυγής στα αρμόδια δικαστήρια ενός εκ των διαγωνιζομένων. Προβλέπεται όμως να λήξει αυτή η υπόθεση οπότε και να υπογραφεί η σύμβαση πριν από τα τέλη του έτους ενώ η ολοκλήρωσή του προβλέπεται μέχρι τέλος του 2013.

3) Επίσης συζητήθηκαν ήδη έργα όπως η υπογειοποίηση του τμήματος Γραμμής 1 του ΗΣΑΠ από το Ν. Φάληρο - Πειραιάς με την κατασκευή ενός νέου σταθμού στην περιοχή του ΚΕΡΑΝΗ. Η δημοπράτησή του αναμένεται εντός του 2012, εφ' όσον εξασφαλιστεί χρηματοδότηση με πρόβλεψη η ολοκλήρωσή του να γίνει μέχρι τέλος 2015.

4) Όσον αφορά την επέκταση του TRAM, στην Πειραική και στο Κερατσίνι, στην πρώτη περίπτωση επανεξετάζεται η προμελετη από κοινού με το Δήμο Πειραιά και στη δεύτερη περίπτωση εξετάζεται η υπογεία χάραξη ως επιθυμητή εκδοχή κατά μήκος του παλιού τροχιοδρόμου Περάματος και μετά η χάραξη επανέρχεται επαφανειακά.

Όλα αυτά όμως βρίσκονται στο στάδιο της διερεύνησης.

Ιστορία των λέξεων

ΕΠΩΝΥΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΚΗ

Είναι μεγάλη η επίδραση της ελληνικής γλώσσας από την αλβανική ή αρβανίτικη γλώσσα. Άλλωστε οι Αλβανοί ή Αρβανίτες είναι απόγονοι των αρχαίων Ιλλυριών.

Παμπούκι σημαίνει βαμβάκι κι είναι εμφανής η ελληνικότητα της λέξεως με το μεσαιό χειλικό β να μετατρέπεται σε ψιλό χειλικό π. Μπούκι είναι το ψωμί. Γνωστό ήταν στους Αρβανίτες και στους άηλους Έλληνες η φράση «το ψωμί το ήνευ μπούκι και το γαϊδάρο μπαμπούκι». Το ψωμί βέβαια ήνεται «μπούκι(ι)» (buk(e)) στα αλβανικά, αλλά ο γαϊδάρος ήνεται γκομάρ, από το ελληνικό γομάρ. Επομένως η φράση ίσως ήλεγαν προς κακοχαρακτηρισμό κάποιου Μπαμπούκι λόγω κι ομοιοκαταληξίας.

Άλλα ονόματα της αλβανικής που είναι κοινά επώνυμα στους Νεοέλληνες είναι Πρίφτης που είναι ο παπάς. Γνωστή η φράση «έδε πρίφτε»: έρχεται ο παπάς.

Σοφράς: το χαμηλό τραπέζι

Μπούρας: ο άνδρας

Γκιόσας: ο πάπιας, άλλωστε και στα αγγλικά goose: πάπια

Γκέλης από το γκέλι: πουλί

Χούντας: από τα hunda που σημαίνει μύτη

Μπίθας: ο πισινός

Κότσης: το σπυρί

Κόλιας: ο Νικόλαος

Γκόλιας: από το golie που είναι το στόμιο

Τσεβάς: Παρασκευάς

Τσεβή: Παρασκευή

Μπάρδης: Άσπρος

Κούκης: Κόκκινος

Κριεκούκης: Κόκκινο - κεφάλη (Krye)

Πλιάκας: γέρος

Άλλωστε η γνωστή Πλιάκα, συνοικία των Αθηνών, προέρχεται κατά επικρατούσα άποψη, από την αρβανίτικη rliak: παλαιός, γέρος. Γνωστή είναι η φράση: «Γκρου μόϊ πλιακ» (Σήκω μωρή γρηά).

Την ελληνικότητα της λέξεως Γκρου επισημαίνει ο Αλέξ. Παπαδιαμάντης στη «Φόνισσα»: «Γκρου ανεφώνησεν ο Γιακουμής, ως να μη υπεπεύετο ο τάλας, ότι χρησιμοποιεί την ελληνικήν λέξιν Εγείρου».

Σκούρτης: κοντός (skurt)

Λέπουρας: λαγός (lepur)

Τσουνής: αγόρι (cuni)

Τσώκος (coku): σφυρί, αστράγαλος

Σιώκος (shoque): σύντροφος

Χέλημης: φαρμακερός

Μίρας: καλός (mir)

Μπούκουρης: όμορφος

Λιούμης: ποτάμι (lume)

Κόκκας από το Koke: κεφαλή, όπως και Κούκος από το Kuge

Κριεζής: κεφαλή (krye)

Γρίβας: γκρίζος

Τσαπόγας: ψηλοπόδαρος

Σκληπας: κουτσός

Τσέρης: έξυπνος

Τρίμης: παλληκάρι, ανδρείος

Φούρκας: θυμός, φούρκα

Ρέντης: βαρύς

Η συχνή χρήση αλβανικών ή αρβανίτικων λέξεων στο ελληνικό λεξιλόγιο είναι εμφανής. Όπως αυταπόδεικτη είναι κι η ελληνική προέλευση πολλών λέξεων της αλβανικής ή αρβανίτικης διαλέκτου.

Εν τέλει...

Εν τέλει... ήταν «ωραία η ιδέα την οποίαν είχε ο Υπουργός των Ναυτικών να παρέξη όλα τα μέσα εις τον ζωγράφον κ. Χατζήν δια να απεικονίσει εις μεγάλον πίνακα την ναυμαχίαν της 5 Δεκεμβρίου...». Αυτά έγραφε ένα περιοδικό τον Ιανουάριο του 1913 επικροτώντας την εντολή του τότε Υπουργού προς τον ζωγράφο Βασίλειο Χατζή, μαθητή του Βοηθάνη να απεικονίσει τη ναυμαχία της «Ελλάδος» με το θωρηκτό «Αβέρωφ».

Το ίδιο γίνεται και με άλλους ζωγράφους: τον Αιμίλιο Προσελάντη, τον Λυκούργο Κογεβίνα, τον Νικόλαο Καθηγερόπουλο κ.α. οι οποίοι απεικονίζουν, ιστορικές ναυμαχίες, σχηματισμούς πολεμικών πλοίων, προσωπογραφίες όπως του ευεργέτη Γεωργίου Αβέρωφ, του ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη.

Ωραία ήταν... και η ιδέα του ιστορικού τέχνης και καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Μανόλη Βλάχου να συγκεντρώσει όλους αυτούς τους πίνακες από διάφορα Μουσεία και Πινακοθήκες και να τα εκθέσει σαν μια θεματική ενότητα στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος, στην ακτή Θεμιστοκλέους, με αφορμή τα 100 χρόνια από την ένταξη του θωρηκτού Αβέρωφ στο Πολεμικό Ναυτικό. Την έκθεση εμπλουτίζει φωτογραφικό και αρχαιολογικό υλικό, χρωμολιθογραφίες, η στολή του ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη, σχέδια και σκαριφήματα ναυτικών κ.α.

Εν τέλει... με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού κ. Παύλου Γερουλάνου, εγκρίθηκε το κτηριολογικό και μουσειολογικό πρόγραμμα των Μουσείων Ελληνικών Αρχαιοτήτων το οποίο θα στεγαστεί στο κτήριο του παλιού ΣΙΛΟ στο λιμάνι. Όπως ανακοινώθηκε, οι αρμόδιες υπηρεσίες έχουν επιφορτισθεί με την εκπόνηση του τελικού κτηριολογικού προγράμματος του νέου Μουσείου και με την απαιτούμενη μουσειολογική προμελέτη.

Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του έργου, θα καθορισθεί τελικά αφού παραχωρηθεί το κτήριο του «ΣΙΛΟ» στο Υπουργείο Πολιτισμού ώστε να προχωρήσει η μελέτη της ανακατασκευής και αποκατάστασης του.

Επίσης αυτή την περίοδο διεξάγεται ειδική ιστορική έρευνα από τις υπηρεσίες του

Υπουργείου Πολιτισμού με στόχο τον καθορισμό των θεματικών ενότητων του άλλου Μουσείου που σχεδιάζεται, του Μουσείου Μετανάστευσης.

Τέλος - όπως ανακοινώθηκε - στο στάδιο της ολοκλήρωσης βρίσκεται η πρόταση για το Μουσείο - παράρτημα του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά, μια πρόταση που ως γνωστόν ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων, από πολλούς φορείς του Πειραιά, με πρώτο και κύριο το Δήμο Πειραιά.

Εν τέλει... όπως ανακοινώθηκε από τον ΟΛΠ, προκύπτει πλειοδοτικός διαγωνισμός για την πώληση του 23,7% των μετοχών του Οργανισμού, στο πλαίσιο των αποκρτικοποιήσεων. Στην ανακοίνωση αυτή ανέδρασε ο Δήμαρχος Πειραιά κ. Βασίλης Μιχαηλίδης, ο οποίος έστειλε επιστολή στον Πρωθυπουργό και στους Αρχηγούς

των κομμάτων, με την οποία ζητάει να μην προχωρήσει η πώληση, αλλά να γίνει μακροχρόνια μίσθωση λειτουργιών του. Παράλληλα διεκδικεί ο Οργανισμός να περάσει εξ' ολοκλήρου στη δικαιοδοσία του Δήμου Πειραιά, διότι όπως ισχυρίζεται «το λιμάνι είναι όπως το Δημοτικό Θέατρο, η Πλατεία Κοραή, η Πλατεία Τερψιθέας, το Πασαλιμάνι. Αντίθετα η Πολιτεία οφείλει να το επιστρέψει στο φυσικό ιδιοκτήτη του που είναι ο Δήμος Πειραιά.

Ως Δήμος επιδιώκουμε να συνεργαστούμε τόσο με την ΟΛΠ Α.Ε., όσο και με τους αρμόδιους Υπουργούς, ώστε να μπορέσουμε να βρούμε την καλύτερη πολιτική και νομικά λύση ώστε το λιμάνι να επανέλθει στο Δήμο Πειραιά και να λειτουργήσει ως αναπτυξιακός πυλώνας».

Εν τέλει... ο ΟΛΠ αποφάσισε να προχωρήσει στην αναβάθμιση του λιμανιού με την κατασκευή δυο νέων θέσεων κρουαζιεροπλοίων, φτάνοντας συνολικά στις 11 θέσεις, αυξάνοντας έτσι τον αριθμό των επιβατών σε ημερήσια βάση στις 20.000. Στη συνέχεια θα επιδιωχθεί η προσέλευση ξένων εταιρειών κρουαζιέρας που ενδιαφέρονται για επενδύσεις, με τη μορφή παραχώρησης για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Σύντομα μάλιστα ξεκινούν έργα αναβάθμισης του λιμένα, μπροστά από τον Άγιο Νικόλαο και το Τελωνείο.

Ακόμη προγραμματίζεται η ανακατασκευή της «Παγόδας» σε ξενοδοχείο 5 αστέρων καθώς και η δημιουργία τρίτου σταθμού εξυπηρέτησης επιβατών κρουαζιέρας.

Η υλοποίηση αυτού του σχεδίου προύπο-

λογίζεται στα 230 εκατ. ευρώ.

Επίσης έχουν ανακοινωθεί η υποθαλάσσια οδική σύνδεση των ακτών του λιμανιού προϋπολογισμού 90 εκατ. ευρώ, καθώς και η κατασκευή Monorail (υπεργειο

μέσο σταθερής τροχιάς) περιμετρικά του λιμανιού, μήκους 6 χιλιομέτρων και προϋπολογισμού 60 εκατ. ευρώ. Τέλος έχει ανακοινωθεί, η κατασκευή Εκθεσιακού και Συνεδριακού Κέντρου.

Εν τέλει... το Υπουργείο Πολιτισμού ενέκρινε την απ' ευθείας αγορά οικοπέδου συνολικού εμβαδού 184 τ.μ. καθώς θα βοηθήσει στην ασφάλεια του Αρχαιολογικού Μουσείου της Σαλαμίνας καθώς το κτίσμα συνορεύει με τον αθλητικό χώρο του. Το κόστος ανέρχεται στις 200.000 ευρώ.

Όπως είναι γνωστό το Αρχαιολογικό Μουσείο Σαλαμίνας λειτουργεί από τις αρχές του καλοκαιριού του 2010 σε διατηρητέο

κτήριο, του πρώην Καποδιστριακού σχολείου, το οποίο ανακατασκευάστηκε σύμφωνα με τις σύγχρονες προδιαγραφές.

Η μόνιμη έκθεσή του περιλαμβάνει ευρήματα της ένδοξης ιστορίας του νησιού. Υπάρχουν εκθέματα από τους οικισμούς και τα νεκροταφεία της προϊστορικής περιόδου, κεραμικά από την γεωμετρική μέχρι την πρωτοβυζαντινή περίοδο, μαρμάρια επιτύμβια ανάγλυφα του 4ου π.Χ. αιώνα. Επίσης στον αύλειο χώρο, φιλοξενούνται σε στεγασμένο χώρο μαρμάρια επιτύμβια μνημεία από τους κλασικούς, ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους.

Στο Μουσείο επίσης υπάρχει πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό, όπως ψηφισματικά ανάγλυφα και σχεδιαστικές αναπαραστάσεις της ναυμαχίας της Σαλαμίνας.

